

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพด้านวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองแก้ววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
2. การประกันคุณภาพด้านวินัย
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับวินัย
4. การวิจัยปฏิบัติการ
5. บริบทโรงเรียนบ้านหนองแก้ววิทยา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การประกันคุณภาพการศึกษา

1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 6 เรื่อง มาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษากำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. 2542 : 5 – 6)

การประกันคุณภาพภายใน คือ การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรในสถานศึกษานั้นเองหรือโดย หน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายนอก คือ การประเมินผลและติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (สมศ.) หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานรับรองเพื่อเป็นการประกัน คุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 เพื่อเป็นแนวทางจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด

1. ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

- 1.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 1.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 1.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 1.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 1.8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2542 : 16) ให้ความหมายไว้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึงระบบประกันคุณภาพที่เกิดขึ้นเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการจัดการศึกษาจะบรรลุจุดสำคัญคือ เด็กได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อย่างน้อยในระดับพื้นฐานที่เด็กไทยทุกคนพึงได้รับและมีโอกาสพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

สงข ลักษณ์ (2541 : 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การวางแผนและการปฏิบัติหน่วยผลิตที่มุ่งเน้นจะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการ ดังนั้น การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้รับผิดชอบ การศึกษาควรได้รับการประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ในหลักสูตร และตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

สมศักดิ์ สนิทระเวชญ์ (2542 : 153) กล่าวว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการรับประกันระบบการบริการคุณภาพของสถานศึกษา เป็นการสร้างความมั่นใจว่าผลผลิตเมื่อออกมาจากระบบแล้วจะมีคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการของลูกค้า

ผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7) ได้ให้ความหมายของ การประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อมได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2) เสนอขอขบ่ายการประกันคุณภาพการศึกษา คือ แผนงานและปฏิบัติงานทั้งหลายที่เป็นระบบเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการให้การศึกษาจะสนองต่อคุณภาพได้ โดยมีแนวคิดดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษา คือ การกำหนดคุณลักษณะบ่งชี้และเกณฑ์ชี้วัด
2. การควบคุมและการแทรกแซงคุณภาพ คือการติดตามตรวจสอบและการกำหนดมาตรการ เพื่อให้สถานศึกษาให้ผลผลิตสินค้าตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยกำหนดให้มี การประเมิน ตรวจสอบเป็น 2 ลักษณะ

2.1 การประเมินเป็นการติดตามตรวจสอบ ประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียนและรายงานให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

2.2 การประเมินภายนอก เป็นการติดตามผลตรวจสอบจากผู้ประเมินภายนอกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการอิสระซึ่งอาจจะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายทำหน้าที่ประเมิน ทุก 5 ปี ใช้เวลา 3 - 7 วันแล้วเสนอรายงานให้โรงเรียนทราบ แก้ไขปรับปรุง และประเมินที่ใช้เกณฑ์มาตรฐานแต่ละระดับ เช่น มาตรฐานระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากล เมื่อคณะประเมินทำการประเมิน โรงเรียนและโรงเรียนไม่พัฒนาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ผู้บริหารโรงเรียนถูกพิจารณาและลงจากตำแหน่งไปและ ผู้ประเมินอีกเช่นกัน ถ้าทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ไม่มีผลงานก็ลงจากตำแหน่งไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 40)

การนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานแต่ละระดับ โรงเรียนจะต้องดำเนินการสร้างความเข้าใจ คณะครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการ โรงเรียน ดังนี้

1. จะต้องศึกษาเกณฑ์มาตรฐานแต่ละตัวเข้าใจเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. จะต้องวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการที่จะพัฒนาร่วมกับชุมชนผู้ปกครองคณะกรรมการ โรงเรียน เพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน
3. โรงเรียนจะต้องกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) จะพัฒนาคุณภาพโรงเรียนนักเรียนอย่างไร มีคุณลักษณะที่พึงพอใจอย่างไร คุณภาพระดับใด
4. จัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้โรงเรียน ผู้บริหาร ครู มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ตรงกับมาตรฐานที่กำหนด
5. ดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้
6. กำหนดหรือสัญญาว่าโรงเรียนจะกำหนดจุดพัฒนาอย่างไรที่จะสร้างศรัทธาให้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนตลอดจนมาตรฐานการศึกษาหรือเรียกว่า “ธรรมนูญโรงเรียน” (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 12-13)

ดังนั้น สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ ผู้เรียน มีคุณภาพ มาตรฐานตามเป้าหมายหรือพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ โดยมีดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการและรับผิดชอบ

1.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกันเป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : 6) ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหาร และจัดการคุณภาพสมัยใหม่ ที่เน้นการสร้าง ความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตผลหรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กรจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยที่ความมั่นใจนี้ต้องอยู่บนรากฐานของหลักวิชา ข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์ และความสมเหตุสมผลเป็นสำคัญ

การสร้าง ความมั่นใจซึ่งเป็นเกณฑ์หลักของการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่ การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น ตั้งแต่ขั้นของการออกแบบและการกำกับดูแลตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ในทุกขั้นตอนของการผลิต ซึ่งต่างจากรูปแบบการประเมินแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับเมื่อปัญหา สำคัญในขั้นผลผลิตได้เกิดขึ้นแล้ว นอกจากนี้การสร้าง ความมั่นใจยังรวมถึงการนำองค์ความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยอันได้แก่ รูปแบบ กรรมวิธี และเทคนิควิธีที่เป็นนวัตกรรมที่มี หลักฐานทางทฤษฎี และผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือรองรับ ไปประยุกต์ใช้ ในขั้นตอน ต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่าการดำเนินงานตาม ขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งระบบจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างน่าไว้วางใจ และจะมีความผิดพลาด คลาดเคลื่อนในวงจำกัดที่น้อยที่สุด

การประกันคุณภาพในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาที่ใช้มาตรฐานเป็นแกนนำนั้น การสร้างความมั่นใจจะเริ่มตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติ โดยนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของประเทศมาใช้ในการกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับ สังคมไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นกรอบ และแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติที่เหมาะสมกับกาลสมัยและพัน เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกและสามารถนำไปพัฒนาเป็นมาตรฐานวิชาการใน กรอบหลักสูตรซึ่งจะใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป ในระดับ สถานศึกษาการประกันคุณภาพจะครอบคลุมถึงการสร้างความมั่นใจโดยการใช้ข้อมูล สารสนเทศ องค์ความรู้และ การวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ในขั้นการออกแบบ กระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตร การบริหาร หลักสูตร การติดตาม ตรวจสอบ และทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพ อย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูล การประเมิน สำหรับการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ และสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาใน ระยะต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 2) เสนอว่า การพัฒนา คุณภาพการศึกษาของประเทศไทย รัฐพยายามจัดส่งเสริมให้มีระบบการประกันคุณภาพให้ เกิดขึ้นในหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษา โดยเฉพาะในสถานศึกษาทุกระดับ ดังจะเห็นได้จาก

นโยบายและมาตรการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำหนดนโยบายในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนด้วย ต้องการให้เป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2540 : 38) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการประกันคุณภาพ การศึกษา ดังนี้

1. ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยัง ไม่มีคุณภาพที่ สักคมพอใจ
2. ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่โรงเรียนต่าง ๆ พึ่งประสงค์และพึงพอใจ
3. มีความสับสนและขาดสภาพสมดุลของแนวคิดต่างๆ เช่น นโยบาย เช่น การ รวมอำนาจ การกระจายอำนาจ การควบคุมจากส่วนกลาง การให้โรงเรียนเป็นอิสระและ อยู่ใน ความดูแลของท้องถิ่น สักส่วนของ การบังคับวิชาเรียนและการปล่อยให้เลือกเสรี ความเข้มงวด ในมาตรฐานความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมกับการยินยอมให้มี ความยืดหยุ่นที่ หลากหลาย การวัดผลผู้เรียนที่ยัง ไม่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ขาดมาตรฐานที่จะกำกับ กำชับให้โรงเรียนดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามแนวทางการ ใช้หลักสูตรให้ ได้ผลสำเร็จจริงจัง

5. ขาดแรงจูงใจหรือขาดแรงเสริมเพื่อการยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงานขาด ความเป็นธรรมในการเลื่อนระดับตำแหน่ง ตลอดจนการพิจารณาเงินเดือนประจำตำแหน่งใน สายบริหาร สายผู้สอน และสายสนับสนุน ไม่ได้ให้ความเสมอภาคอย่างทัดเทียมกัน

การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นกระบวนการ แผนงาน ยุทธศาสตร์ ที่กำหนด ขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพ มาตรฐานสากล สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลเป็นการประเมินค่าความก้าวหน้าของโรงเรียนอย่างมีหลักการว่าได้บรรลุ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

สรุปว่าความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นวิวัฒนาการของการ บริหารการจัดการเชิงคุณภาพ โดยเน้นการบริหารป้องกันอย่างเป็นระบบเพื่อป้องกันความ ผิดพลาดเพื่อสร้างความมั่นใจว่าผลผลิตจะมีคุณภาพตามคาดหวัง คุณภาพการศึกษาในบริบท ของการประกันคุณภาพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความ พึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อในทุกระดับชั้น เรียกว่า คุณภาพภายในการศึกษา คือกิจกรรมการ ประเมินผล การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจ

ว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาและกระบวนการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

1.3 นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 2) แต่การจัดการศึกษาของไทยยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณภาพบรรลุตามความคาดหวังของสังคมได้ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและนักรักการศึกษาได้กล่าวไว้ ดังนี้

ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา กรมวิชาการได้พัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีการพัฒนาให้เป็นการจัดการศึกษาที่มีความหมายต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความคิดและทักษะในการปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เกิดความสุข การมีงานทำและมีรายได้ มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติของตน แต่จากการประเมินผลการศึกษาของกรมวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่าเยาวชนไทยยังคงมีคุณลักษณะบางประการที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรและสภาพที่พึงปรารถนาของสังคมไทย (กรมวิชาการ. 2542 ก : 1)

ประเวศ วะสี (2541 : 21-22) ได้กล่าวถึงปัญหาการศึกษาไทยโดยภาพรวมคือการศึกษาไม่สามารถเตรียมคนไทยให้สามารถเผชิญกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกที่หมุนเร็วและรุนแรง ทำให้คนไทยอ่อนแอ ขัดแย้ง ทำลายตนเอง และเกิดสภาพวิกฤต สังคมไทยไม่สามารถฟื้นตนเองไว้ในดุลยภาพได้ ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น การพังทลายของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การพังทลายของชีวิตครอบครัว การพังทลายของชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมไทย ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม และปัญหายาเสพติด ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้เป็นปัญหาวิกฤตที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้นสังคมไทยจำเป็นต้องริบปฏิรูประบบการศึกษาอย่างเร่งด่วน เพื่อเตรียมความพร้อมให้คนไทยสามารถเผชิญยุคใหม่แห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็งเพื่อให้รอดพ้นจากปัญหาดังกล่าว

รุ่ง แก้วแดง (2542 : 1) กล่าวว่าการจัดการศึกษาที่ดีจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี แต่การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศ ยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับความคาดหวังของสังคมที่จะให้การศึกษาที่มีบทบาทในการเตรียมความพร้อมคน ให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้ว ก็ยิ่งเห็นความสับสน ความล้มเหลว และความล้มเหลวที่เป็นปัญหาของการศึกษามากขึ้น

ปัญหาการศึกษาของไทยมีหลายด้าน เช่น ด้านความครอบคลุมและความเสมอภาค ในโอกาส ด้านคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ และด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา เป็นประเด็นวิกฤตที่ต้องเร่งแก้ไข เพราะมีผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่มีความรู้ที่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถ ความรู้ การคิดวิเคราะห์ การสร้างความรู้ การมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมในโลกการทำงาน เช่น การทำงานเป็นทีม ความสามารถด้านการสื่อสารการพูด ความสามารถด้านภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ที่จำเป็นสำหรับการเผชิญกับโลกยุคแห่งการเรียนรู้ ยุคการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และปัญหาเรื่องการอ่อนด้อยในด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับต่างๆ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 5)

มุมมองและทัศนะขององค์กรและบุคคลสำคัญดังกล่าวที่เห็นพ้องต้องกันแสดงให้เห็นว่า การศึกษาไทยกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตอย่างยิ่ง และจำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น เพราะคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคน สังคม และประเทศ ปัญหาการจัดการศึกษาดังกล่าวทำให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและนักการศึกษาได้ร่วมกันคิดหาแนวทางที่จะพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาคนได้อย่างมีคุณภาพ โดยเห็นสอดคล้องต้องกันว่าในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นกระบวนการที่จะสามารถสนองต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยนั้นคือการประกันคุณภาพการศึกษา ดังจะเห็นได้จากมีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ ดังนี้

ประเวศ วะสี (2541 : 64) ได้เสนอมตรการ 8 ประการ เพื่อปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยในมาตรการที่ 3 ให้มีการออกกฎหมายมาตรฐานและการประเมินการศึกษาเป็น 1 ใน 8 มาตรการเหล่านั้น

รุ่ง แก้วแดง (2542 : 275) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า เพื่อให้การศึกษาของไทยมีคุณภาพและมาตรฐาน จำเป็นจะต้องมีการวางระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ

ชาติ ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาตื่นตัวในการแข่งขันกันสร้างคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติทุกระดับการศึกษา

สุวัฐ สิลปอนันต์ (2545 : 28) ได้ให้ความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนการศึกษา ให้การศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานว่า จะต้องมีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม การใช้แผนยุทธศาสตร์ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะกระบวนการที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะเป็นกลไกผลักดันให้ทุกปัจจัยมีคุณภาพ และการนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ให้แนวคิดที่สอดคล้องกันในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาว่า มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นเป้าหมายกระบวนการหลักของการจัดการศึกษา ที่จะเป็นหลักประกันได้ว่าการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ไม่ว่าใครจะเป็นผู้จัดการศึกษา โดยรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล องค์กร หรือสถาบันใด การจัดการศึกษานั้นจะต้องได้คุณภาพและมาตรฐาน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น จะต้องเริ่มสถานศึกษาทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเอง การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้น จะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 141; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 2-6)

จากมุมมองและทัศนะของนักวิชาการและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาดังกล่าวต่างมีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาของไทยและแนวทางในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น โดยเห็นว่ากระบวนการที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพการศึกษา ที่ถือว่าเป็นกระบวนการการบริหารที่จะต้องดำเนินการไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ตามกระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และปรับปรุงการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ

2. การประกันคุณภาพด้านวินัย

2.1 การกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดไว้ชัดเจนในมาตราที่ 47 ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดและพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ในหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อให้พร้อมรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก (สมศ.) โดยมาตรฐานด้านวินัยของผู้เรียนที่โรงเรียนต้องดำเนินการพัฒนาให้ได้มาตรฐานเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่สังคม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 9) ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้

1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

1.1.1 ร้อยละของผู้เรียนมาทันเวลา

1.1.2 ร้อยละของผู้เรียนที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา

โดยเฉพาะการเข้าแถวเคารพธงชาติและปฏิบัติตามกิจกรรมต่างๆ

1.1.3 ร้อยละของผู้เรียนที่สนใจกิจกรรมการเรียนและรับผิดชอบงานที่ครู

มอบหมาย

1.1.4 ร้อยละของผู้เรียนที่แต่งกายเรียบร้อยในสถานการณ์ต่างๆ

1.1.5 ร้อยละของผู้เรียนที่เดินผ่านครูและผู้ใหญ่อย่างมีสัมมาคารวะและ

สุภาพเรียบร้อย

1.1.6 ร้อยละของผู้เรียนที่มีมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.1.7 ร้อยละของผู้เรียนที่ทำการศึกษาอยู่ และไม่กระทำผิดตามคำสั่งศาล

1.1.8 ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต พิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

- 1.2.1 ร้อยละของผู้เรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน
- 1.2.2 ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่กระทำผิดเนื่องจากลัทธิขโมย
- 1.2.3 ร้อยละของผู้เรียนที่พูดแต่ความจริง (ไม่พูด โทกหก)
- 1.2.4 ร้อยละของผู้เรียนที่เก็บของได้และส่งคืนเจ้าของเกณฑ์การพิจารณา

ระดับคุณภาพ

- 1.2.5 ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ต่ำกว่า ร้อยละ 50 ปรับปรุง
- 1.2.6 ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ระหว่าง ร้อยละ 50 - 74 พอใช้
- 1.2.7 ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ระหว่าง ร้อยละ 78 - 89 ดี
- 1.2.8 ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณา ตั้งแต่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป ดีมาก

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายมีตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้อง 3 ตัวบ่งชี้ คือ

1. มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง
  - 1.1 สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
  - 1.2 สถานศึกษามีการมีองค์กรค้ำกรองนักเรียน
  - 1.3 สถานศึกษามีการมีองค์กรดูแลนักเรียนในอัตราที่เหมาะสม
  - 1.4 สถานศึกษามีการมีกิจกรรมป้องกัน ส่งเสริม พัฒนา และแก้ไข

ปัญหา

- 1.5 สถานศึกษามีผู้เรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง
2. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
3. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญา

ไทยพิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

- 3.1 สถานศึกษามีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามตัวบ่งชี้ที่

ชัดเจน

- 3.2 สถานศึกษามีแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหรือผู้รับผิดชอบ
- 3.3 สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผน/ โครงการหรือกิจกรรมอย่าง

ต่อเนื่อง

- 3.4 สถานศึกษามีการติดตามผลโครงการหรือกิจกรรมเป็นระยะๆ

3.5 สถานศึกษามีการมีการสรุป และรายงานผล โครงการหรือกิจกรรม
ชั้นการกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดของ โรงเรียนดำเนินการดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดของสำนักงาน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าใจ
    - 1.1 ปรับเพิ่มมาตรฐาน/ หรือตัวชี้วัด พิจารณาถึงความพร้อมและ
ศักยภาพของโรงเรียน
    - 1.2 กำหนดเกณฑ์หรือระดับคุณภาพของมาตรฐานและตัวชี้วัด
  2. คณะกรรมการยกกร่างนำร่างมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพเข้าที่
ประชุมเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ตัวแทนนักเรียน
ร่วมกันพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไข หรือพิจารณาเห็นชอบ
  3. นำร่างมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพที่ผ่านที่ประชุมแล้ว ไปแก้ไข
ปรับปรุง แล้วนำไปจัดทำมาตรฐาน ตัวชี้วัดและเกณฑ์คุณภาพของสถานศึกษาต่อไป
  4. นำมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาเผยแพร่และสร้าง
ความเข้าใจ ความตระหนัก ความผูกพันที่ทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาด้านวินัย (รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา. 2549: 30)
- สรุปได้ว่าการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านวินัยของนักเรียนเพื่อเป็น
กรอบแนวทางการดำเนินการพัฒนาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนตั้งไว้ตามความ
เห็นชอบของผู้เกี่ยวข้อง โดยที่โรงเรียนต้องมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนมีคณะกรรมการ
ร่วมวางแผนและรับผิดชอบการดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จตามแผนงาน

2.2 การประเมินผล

ในการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพด้านวินัยนักเรียนในโรงเรียน
ดำเนินการดังนี้

2.2.1 ประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา

1. ความหมาย การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาเป็นการรวบรวมข้อมูลที่
เกี่ยวกับความสำเร็จของงานที่ทำ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือเกณฑ์เพื่อการ
ตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ทำ โดยกระทำอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการทำงาน เป็นการประเมินที่มี
ระดับเริ่มจากบุคคลประเมินการทำงานของตนเอง จนถึงการประเมินของหน่วยงานย่อยต่างๆ
ของสถานศึกษา หลักการสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาปรับปรุงมี 2 ประการ คือ

1. ผู้ทำงานเป็นผู้ประเมินผล ตรวจสอบงานที่ทำอย่างเป็นระบบว่าตนเองทำงานตรงกับปัญหาที่เป็นจริงหรือไม่ งานที่คิดไว้มีโอกาสเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน แผนที่ร่างไว้เป็นไปได้หรือไม่ ตนเองทำงานตามแผนหรือไม่ ทำงานประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

2. เมื่อตรวจสอบได้ผลอย่างไร ผู้นำผลไปใช้ คือผู้ประเมินเอง

2. ขั้นตอนในการดำเนินการ

2.1 ขั้นเตรียมการ

2.1.1 ทบทวนตรวจสอบ ข้อกำหนดที่ปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนว่าได้กำหนดแนวทางในการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานไว้อย่างไร

2.1.2 จัดการประชุมบุคลากร โดยมีจุดประสงค์ 2 ประการ

1) ให้อุคลากรเข้าใจและสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการประเมินเพื่อปรับปรุงนำไปใช้

2) กำหนดแนวปฏิบัติของสถานศึกษา สำหรับบุคลากรและหน่วยงานย่อยๆจะได้นำไปดำเนินการ

3) กำหนดแนวทางในการจัดระบบข้อมูลที่แสดงถึงการนำผลการประเมิน ไปปรับปรุงและพัฒนางาน เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบและการนำผลไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน

2.2 ขั้นปฏิบัติการ

2.2.1 บุคลากรทุกคนในโรงเรียนนำแนวปฏิบัติที่ร่วมกันกำหนดไปปฏิบัติจริงควบคู่กับการทำงาน

2.2.2 บุคลากรแต่ละคน ได้มีการระดมร่องรอยหลักฐานเกี่ยวกับการทดแทน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการพัฒนางาน

2.2.3 ฝ่ายบริหาร ใช้ภาวะผู้นำกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนได้ปฏิบัติจริงอย่างทั่วถึง

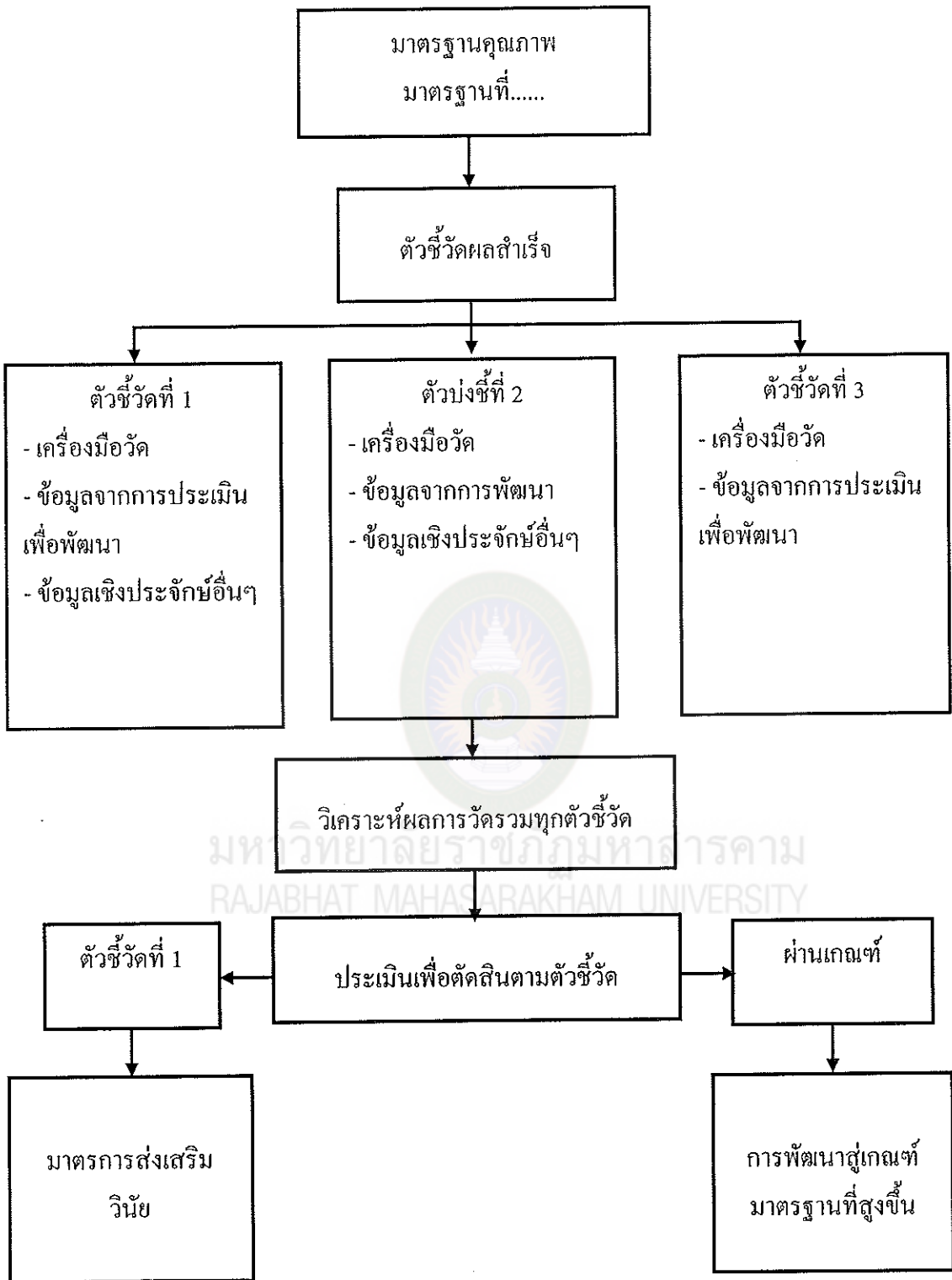
2.3 ขั้นสรุปผล และนำผลการประเมินไปใช้ การสรุปผลการประเมินตนเอง ในระยะเริ่มต้น โรงเรียนกำหนดกรอบเวลาเพื่อเป็นการกระตุ้นทางอ้อม เพื่อตรวจสอบจุดเด่น และจุดที่ต้องการ

2.2.2 การประเมินเพื่อตรวจสอบทบทวนการประเมินเพื่อตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงแก้ไข เป็นการประเมินเพื่อสรุปความสำเร็จของการนำยุทธศาสตร์ที่โรงเรียนได้

กำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในแต่ละปีการศึกษาโดยมีจุดประสงค์หลักในการประเมินเพื่อรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกได้ทราบถึงจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงสำหรับใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจในระดับโรงเรียนเพื่อให้เกิดคุณภาพสูงสุด หลักการประเมินมีดังนี้

- 1) ผู้ประเมินอยู่ในรูปคณะกรรมการซึ่งเป็นกลุ่มคนมาจากบุคลากรหลายฝ่าย
  - 2) วางแผนการตรวจสอบทบทวนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา
  - 3) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่พึงประสงค์ โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่หน่วยประเมินภายนอกหรือหน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด
  - 4) กำหนดมาตรการรองรับอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือและปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการ ได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อวางระบบการตรวจสอบและคณะกรรมการได้ประชุมเพื่อวางแผนกำหนดแนวทางการตรวจสอบทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน ควบคู่กับการกำหนดแนวปฏิบัติในการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา
- ผังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการประเมินเพื่อตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพภายในโรงเรียน
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, แนวปฏิบัติตามโครงการเสริมสร้าง
วินัยนักเรียนทั่วประเทศ, 2539. 12

2.2.3 การรายงานผลการประเมินภายใน

ในการดำเนินการใดๆให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนดำเนินงานที่ประกอบด้วยการวางแผนการนำแผนไปปฏิบัติ การประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับและสะท้อนให้เห็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร การประเมินจึงมีความสำคัญมากในการบริหารงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายจึงต้องอาศัยข้อมูลที่ปรากฏในรายงานการประเมินผลที่แม่นยำตรงกับสภาพจริงที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นผลการพัฒนาคุณภาพด้านวินัยที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเห็นแนวทางที่จะพัฒนาโรงเรียนไปสู่มาตรฐานการศึกษาด้านวินัยนักเรียน

ในการจัดทำรายงาน ได้รวบรวมข้อมูลหลักฐานจากการประเมินผลที่ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผ่านมาเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อให้ได้ภาพที่แท้จริงของโรงเรียน รายงานจึงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือการจัดทำรายงานที่แสดงถึงความก้าวหน้าของปฏิบัติงานและจัดทำรายงานที่สรุปรวมคุณภาพของการประกันคุณภาพด้านวินัย (กรมสามัญศึกษา. 2542 ข : 27-42)

1. วัตถุประสงค์ของการรายงานผลการประเมินภายในสถานศึกษา

1.1 เพื่อรายงานความก้าวหน้าสภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพด้านวินัยตามมาตรฐานการศึกษา

1.2 เพื่อรายงานจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงการประกันคุณภาพด้านวินัยตามมาตรฐานการศึกษา

1.3 เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริม ปรับปรุงและแก้ไขการประกันคุณภาพด้านวินัยให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ขอบเขตการรายงาน

2.1 เนื้อหาสาระ วัตถุประสงค์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านวินัยในสถานศึกษา

2.2 ประเมินมาตรฐานทุกตัวชี้วัด เพื่อหาจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงและพัฒนา

2.3 รายงานความก้าวหน้าและสภาพความสำเร็จตามสภาพจริง โดยแสดงระดับคุณภาพการพัฒนาตามองค์ประกอบทั้งด้านผลผลิต กระบวนการและปัจจัย

3. ขั้นตอนการจัดทำรายงาน

การจัดทำผลการประเมินภายในสถานศึกษา มีเป้าหมายให้สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวางแผนพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้านวินัยให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คาดหวัง จึงกำหนดขั้นตอนการจัดทำรายงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นจัดทำแผนการรายงานในแต่ละมาตรฐานได้กำหนดการจัดทำแผนการรายงาน โดยแต่ละแผนการรายงานจะกำหนดขั้นตอนต่างๆ เช่นองค์ประกอบมาตรฐาน / ตัวชี้วัด วัตถุประสงค์การรายงาน วิธีการดำเนินงาน แบบฟอร์มที่ใช้ ระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ เป็นต้น เพื่อนำมาจัดทำรายงานนำเสนอสภาพความสำเร็จต่อผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 เลือก/ จัดทำแบบฟอร์มในการจัดทำรายงานผลการประเมิน ต้องพิจารณาว่าเป็นการจัดทำรายงานผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา หรือเป็นการจัดทำรายงานผลเพื่อการสรุปในภาพรวม ดังนั้นในการเลือก/ จัดทำแบบฟอร์มจะต้องพิจารณาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการรายงาน

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำรายงานการจัดทำรายงาน เพื่อให้ได้ภาพความสำเร็จและแสดงถึงการพัฒนาคุณภาพของการประกันคุณภาพด้านวินัย ได้แสดงสาระสำคัญของการรายงานที่ครอบคลุมผลการประเมินทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการ และปัจจัย ทุกมาตรฐาน และตัวชี้วัดในการจัดทำรายงานแสดงสาระสำคัญของการรายงานที่ครอบคลุมผลการประเมินที่แสดงถึงภาพที่แท้จริงของคุณภาพด้านวินัยในองค์ประกอบของการประเมินทั้งด้านกระบวนการผลิตและปัจจัยในทุกมาตรฐานและทุกตัวชี้วัดผลสำเร็จโดยสรุปรายงานในแต่ละตัวชี้วัด ทั้งนี้ในภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ ไม่ใช้ภาษาทางวิชาการมากเกินไป สรุปเฉพาะสาระสำคัญโดยย่อเป็นแบบความเรียงและกราฟ

ขั้นตอนที่ 4 เสนอรายงานข้อมูลจากการประเมินภายในจะถูกนำมาเสนอในรูปแบบการรายงานผลการประเมินภายในสะท้อนสภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวินัย ทั้งที่เป็นจุดเด่น และจุดที่ต้องปรับปรุง ตลอดจนผลการประเมินภายใน โดยภาพรวม

4. การนำผลการประเมินภายในโรงเรียนไปใช้

ข้อมูลจากการประเมินภายในโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นสารสนเทศที่ดีในการสะท้อนภาพความสำเร็จของการประกันคุณภาพด้านวินัย ทั้งที่เป็นจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุง ซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ ทั้งในระดับโรงเรียนได้แก่ ครูวิชาการ หัวหน้าชั้น จนถึงระดับผู้บริหารสอนและรับผิดชอบงานต่างๆสามารถนำผลการประเมินมา

ศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แท้จริงเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและดำเนินการปรับปรุงพัฒนางานตามบทบาทหน้าที่ ในการนำผลการประเมินภายในโรงเรียนไปใช้ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับดำเนินการต่อไปนี้

1. ศึกษาผลการประเมินภายในของโรงเรียน ทั้งด้านจุดเด่น จุดที่ต้องการปรับปรุงข้อค้นพบสำคัญที่คณะกรรมการประเมินให้ข้อสังเกตตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ กล่าวคือในระดับผู้บริหาร โรงเรียน จำเป็นต้องศึกษาผลการประเมินในภาพรวมของโรงเรียน ส่วนในระดับรองลงมา ได้แก่ ครูวิชาการ และระดับผู้ปฏิบัติให้ความสำคัญกับการศึกษาผลการประเมินในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานในความรับผิดชอบตามบทบาทของตน
2. นำข้อค้นพบสำคัญมากำหนดแนวทางพัฒนาและแผนปฏิบัติการ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาอย่างชัดเจนและเป็นระบบ โดยกำหนดแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของบุคลากร
3. ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ และประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานเป็นระยะ พร้อมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพเข้าสู่มาตรฐาน
4. สรุปผลการดำเนินงาน เสนอผู้เกี่ยวข้องตามลำดับ

จากที่กล่าวมาการประกันคุณภาพด้านวินัยนักเรียนคือการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานด้านวินัยของนักเรียน โดยบุคลากรของสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้ง ต้องดำเนินการตามระบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นกระบวนการและขั้นตอนการแก้ไขปัญหาที่ถูกรื้อ ซึ่งพฤติกรรมที่ไม่ประสงค์มักเกิดขึ้นในวัยที่เข้าสู่วัยรุ่นและโดยเฉพาะวัยรุ่นนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจและการแสดงออก พฤติกรรมดังกล่าวแก้ไขได้โดยให้ความรู้และการศึกษาที่ถูกต้องถูกรื้อจากผู้ปกครอง สถาบันครอบครัว มีบทบาทโดยตรงที่จะปลูกฝังแนวคิดสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดในครอบครัวก่อนและสถาบันการศึกษามีหน้าที่ให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ช่วงวัยและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ทั้งนี้การประกันคุณภาพด้านวินัยนั้นต้องอาศัยหลักทางจิตวิทยาเข้ามาใช้ในการดำเนินการพัฒนา เพราะเรื่องของจิตใจเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนนักจิตวิทยาได้ใช้ศาสตร์ในการแก้ปัญหาและบรรลุเป้าหมายตามแนวคิด ดังนั้นหากใช้แนวทางหรือแก้ไขผิดวิธี อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หรือขาดวินัยมากขึ้น

3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับวินัย

3.1 ความหมายของวินัย

ในเรื่องความหมายวินัย ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการดังนี้
 สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 221) กล่าวว่า “วินัย คือ ระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้
 เป็นแนวทางของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานร่วมกันบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
 และราบรื่น”

พระราชวรมุนี (2528 : 59) กล่าวว่า วินัย คือ ระเบียบชีวิต และระบบของสังคมที่
 วางขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมอันเป็นพื้นฐาน โดยอาศัยหลักความเป็นจริง ความถูกต้องดี
 งาน

อมรา เส็กเริงสินธุ (2540 : 205-206) ได้กล่าวถึงระเบียบ หมายถึง ข้อบังคับต่างๆที่
 โรงเรียนกำหนดขึ้นให้นักเรียนปฏิบัติตาม เช่น ระเบียบการเข้าเรียนตรงต่อเวลา ระเบียบเป็นสิ่งที่
 ที่ทำให้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

กรมวิชาการ (2542 ก : 21) ให้ความหมายของวินัยว่า หมายถึงระเบียบ กฎเกณฑ์
 ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต
 ร่วมกัน เพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักการปฏิบัติตน
 รู้จักควบคุมตนเอง

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 38) ให้ความหมายการมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตาม
 กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง กติกา และกฎหมายตามที่สังคมได้วางไว้หรือตามที่กลุ่มได้ตกลง
 อันจะนำมาซึ่งความสุข ความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคง และความปลอดภัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 1077) วินัย คือ ระเบียบแบบแผนและ
 ข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ

สมบุรณ์ สิงห์คำป้อง (2542 : 36) สรุปความหมายของคำว่าวินัย หมายถึง
 คุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคล ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย
 และระเบียบแบบแผนตามที่สังคมกำหนดเอาไว้ โดยให้ถือว่าเป็นการบังคับให้กระทำ

สุรจิต คำมะสอน (2548 : 20) ได้กล่าวสรุปได้ว่าวินัยหมายถึง การอยู่ในระเบียบ
 แบบแผน และข้อบังคับของสังคมดังนั้นการส่งเสริมวินัยให้นักเรียน จึงควรครอบคลุมถึงการ
 ส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้สามารถประพฤติ ปฏิบัติตนในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของ
 สถานศึกษาและสังคมได้อย่างเหมาะสม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ม.ป.ป. : 73) วินัยนักเรียน หมายถึงความประพฤติของนักเรียนโดยนักเรียนปฏิบัติตามคำสั่ง หรือระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้นักเรียนรู้จักควบคุมตนเอง หรือเห็นพ้องกับข้อบังคับที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย อันจะนำมาเพื่อความเสมอภาคและเกิดความสันติสุขแก่สมาชิกในโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องวินัยคุณธรรมและจริยธรรม

บีช (Beach 1971 : 603) มีความเห็นว่า วินัยมีความหมายทั้งในด้านการควบคุมและสร้างเสริมพฤติกรรม ทั้งวิธีให้รางวัลและวิธีการลงโทษ

เว็ส (Weiss 1975 : 172) กล่าวไว้ว่า “วินัยเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความถูกต้องมิใช่การลงโทษ วินัยจึงควรสอนให้คนเรารู้จักตนเอง ซึ่งควรทำในลักษณะการสร้างเสริมมากกว่า”

จากความหมายของวินัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วินัยเป็นกฎระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นหลักการปฏิบัติ และควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม มีจุดประสงค์เพื่อให้คนในสังคมปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นวินัยจึงเป็นรูปแบบของการฝึกฝนเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของหน่วยงานซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งโดยการควบคุม และสร้างเสริมพฤติกรรมของคนในหน่วยงานนั้นๆ วินัยนักเรียนจึงหมายถึงกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติทั้งภายในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อความสงบสุขของสังคม และเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีบุคลิกภาพเหมาะสมตามที่สังคมต้องการ

3.2 ความสำคัญของวินัย

วินัยเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยฝึกฝนให้คนเป็นผู้มีระเบียบ ส่งเสริมให้คนในสังคมเป็นผู้มีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ วินัยยังมุ่งให้ที่จะให้การอบรมคนให้รู้ระเบียบของสังคมในอันที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและมีความสุข

ชม ภูมิภาค (2525 : 136) กล่าวว่า การปลูกฝังความมีระเบียบวินัยจะช่วยให้เกิดผลดีหลายประการทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัยช่วยให้ประหยัดเวลาและการทำงานให้สำเร็จด้วยความเรียบร้อย
2. ช่วยให้ผู้กลายเป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีความตรงต่อเวลาและหน้าที่
3. การมีระเบียบวินัย ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4. การมีวินัยในตนเองจะทำให้เกิดประโยชน์ต่องานและต่อตนเอง

พัทธา สายหู (2529 : 15) ได้กล่าวถึงประโยชน์ในการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม ดังนี้

1. สร้างระเบียบวินัยขั้นมูลฐานให้กับเด็ก โดยเริ่มจากการสร้างอุปนิสัย จนกระทั่งถึงขั้นใช้ความคิด การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ
2. สร้างพลังใจอย่างใดอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะวิถีชีวิตและความมุ่งหวังของบุคคลในชีวิตที่สังคมยกย่องสรรเสริญ แม้บางครั้งระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ขัดใจหรือทำให้ลำบากใจก็ตาม
3. วินัยสอนให้คนรู้จักบทบาทของตนเองในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และแสดงบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ

สุรางค์ จันทน์อม (2529 : 13) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างวินัยที่สำคัญมี 4 ประการ คือ

1. เด็กจะต้องประพฤติตนในสิ่งที่ดีและขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
2. เด็กจะต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับการกระทำดีและความพึงพอใจกับการกระทำไม่ดี นั่นคือให้เด็กพอใจที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ดีควรหลีกเลี่ยงการปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ดีไม่ควร
3. เด็กจะต้องกระทำความดีจนกระทั่งเกิดความเคยชิน หรือเกิดเป็นนิสัยโดยไม่ต้องมีใครแนะนำ
4. เด็กจะต้องเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่พึงปรารถนาของสังคม

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงระเบียบวินัยจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงกฎและระเบียบควบคู่กันไป ด้วยเพราะที่ใดจะมีระเบียบวินัยได้ทีนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์ต่างๆตั้งไว้ ประโยชน์ของกฎเกณฑ์ที่สำคัญ มี 2 ประการ คือ ประการแรก เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเรียนรู้ถึงมาตรฐานของการปฏิบัติ ที่จะทำให้สังคมที่เขาอยู่อาศัยยอมรับ ประการที่สอง เป็นตัวที่หยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาได้

อมรา เล็กเริงสินธุ (2540 : 205-206) ระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญ ดังนี้

1. วินัย เป็นสิ่งที่ช่วยให้คนสามารถควบคุมตนเอง การที่นักเรียนมีวินัย และสามารถควบคุมตนเองจะมีผลดีในขณะที่เป็นนักเรียนสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยในชั้นเรียน ทำให้การดำเนินงานของครูในชั้นเรียนเป็นไปอย่างดี

2. วินัยจะช่วยเตรียมตัวเด็กสำหรับการดำเนินชีวิตในภายหน้า เพื่อเป็นสมาชิกที่สร้างความมีระเบียบ และความสงบสุขในสังคม

3. ประเทศใดที่มีพลเมืองมีระเบียบวินัย ประเทศนั้นสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4. ระเบียบวินัย เป็นสิ่งจำเป็นในระบอบประชาธิปไตย ระเบียบในระบอบประชาธิปไตยไม่ควรเป็นสิ่งที่บังคับมาจากเบื้องบนแต่เพียงอย่างเดียว หากควรเป็นสิ่งที่ตระหนักจากภายในแต่ละบุคคล

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 239) วินัยเป็นกฎข้อปฏิบัติที่ใช้ควบคุมความประพฤติของคน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม ดังนั้น ระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ มีผู้เสนอความสำคัญของระเบียบวินัยไว้หลายท่าน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ วินัยช่วยเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความรู้สำนึก และความเคยชินที่จะประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดีงาม เป็นมาตรฐานระหว่างความประพฤติของกลุ่มบุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์การช่วยเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต จะได้ใช้สิทธิ เสรีภาพและความรับผิดชอบอย่างถูกต้อง ช่วยสร้าง และรักษาไว้ซึ่งสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าของ โรงเรียนหากขาดระเบียบวินัย การดำเนินงานของโรงเรียนจะเต็มไปด้วยอุปสรรค

จากความสำคัญของวินัยดังกล่าว สรุปได้ว่าวินัยเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเองและเคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง วินัยยังมีความสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ส่งเสริมให้คนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป

3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมีวินัย

3.3.1 ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมาเรอร์ (Mawrer.1997 : 106)

การเกิดวินัยในตนเองนั้นจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโต สิ่งสำคัญ คือความสำคัญของผู้เป็นบิดา มารดา หรือผู้ปกครองที่เลี้ยงดูอันจะนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเอง หรือสามารถควบคุมตนเองเมื่อเติบโตขึ้นมา เมาเรอร์ได้อธิบายว่าทารกหรือเด็กต้องการจะเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดูตน มีขั้นตอนดังนี้

1) บุคคลที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของทารกหรือเด็กคือบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูซึ่งเป็นผู้ที่บ่งชี้ความต้องการของทารกเช่นหิวก็ได้ดื่มมหรือนก็ได้อาบน้ำยุงกัดก็มีผู้ปิดให้ ฯลฯ เมื่อทารกได้รับการบ่งชี้ความต้องการก็จะรู้สึกสบายพอใจและมีความสุขความรู้สึกของทารก

นี้จะรุนแรงมากและติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้นการที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกสบายพอใจและมีความสุขนั้น สิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอทุกครั้งก็คือการปรากฏตัวของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูในขณะที่มาปรนนิบัติเด็กการบำบัดความต้องการของเด็กกับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูเป็นสิ่งควบคู่กันเสมอในการรับรู้ของเด็กจึงถ่ายทอดมายังบิดามารดาทำให้การปรากฏตัวของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูก่อให้เกิดความพอใจและความสุขแก่เด็กได้เด็กจึงเกิดความรักและพอใจในบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูคน

2) ความรักและความผูกพันของเด็กก็นำไปสู่การปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนหรือการเลียนแบบผู้ที่ตนรักและพอใจกล่าวคือจากความรักและพอใจของเด็กของเด็กที่มีต่อบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูจึงทำให้เมื่อบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูมีการอบรมสั่งสอนเด็กหรือมีการกระทำหรือพูดจาอย่างไรก็จะเกิดการทำตามหรือเลียนแบบคำพูดหรือการกระทำตามที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูสั่งสอนหรือตามที่เห็นบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูกระทำซึ่งการกระทำของเด็กเช่นนี้จะทำให้เขาเกิดความสุขความพอใจได้เองอันเป็นลักษณะการให้รางวัลและชมเชยตนเองโดยบุคคลไม่ได้หวังผลจากภายนอกการเลียนแบบผู้เลี้ยงดูคนของเด็กจะทำทั้งที่ดีและไม่ดีเท่าๆกันตราบเท่าที่ลักษณะนั้นเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักและพอใจเช่นถ้าเด็กเห็นผู้เลี้ยงดูสูบบุหรี่เสมอเมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้างก็จะมีสุขความพอใจเพราะเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักตนพอใจมาก่อน ความสามารถในการให้รางวัลตนเองนี้ เมารอร์เชื่อว่า เป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุจิตภาวะทางจิตของบุคคลนั้น โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่อายุประมาณ 8-10 ขวบและจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ฉะนั้นผู้ที่บรรลุจิตภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนให้ปฏิบัติตามอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ เช่นในการโต้ตอบเมื่อเกิดความคับข้องใจเมื่อเกิดความกลัวในการมีความรักและในการมีอารมณ์ต่างๆ ฯลฯ ส่วนผู้ที่ขาดวินัยในตนเองหรือขาดการควบคุมตนเองก็เพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตั้งแต่วัยทารกจึงกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำและกลายเป็นผู้ทำผิดกฎเกณฑ์และกฎหมายของบ้านเมืองอยู่เสมอในวัยที่รุนแรงอาจกลายเป็นอาชญากรเรื้อรังหมดโอกาสที่จะแก้ไข

ดังนั้นจากทฤษฎีของเมารอร์สรุปได้ว่าการเกิดวินัยในตนเองนั้นพื้นฐานที่ดีคือความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดามารดาโดยมีความรักความห่วงใยซึ่งกันและกันตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนเพื่อเติบโตขึ้นและพัฒนาขึ้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ซึ่งจิตสำนึกนั้นจะแสดงพฤติกรรมที่พึงงามสืบต่อไป

3.3.2 ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม หรือความมีวินัยในตนเองของเพคและฮาวิกเซอร์ส (Peck and Havighurst). 1995 : 116)

ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือการมีวินัยในตนเองของเพคและฮาวิกเซอร์ส (Peck and Havighurst) เชื่อว่าการควบคุมของอีโก (Ego-Control) และการควบคุมของซูเปอร์อีโก (SuperEgo-Control) ร่วมกันช่วยให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผลนักทฤษฎีทั้งสองเห็นว่าพลังควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกในบุคคลจะมีมากหรือน้อยก็ได้และบุคคลแต่ละคนจะมีพลังควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกในระดับที่ไม่เท่ากันอันเนื่องมาจากการได้รับความรู้ทางจริยศึกษาที่ทำให้ทราบถึงผลที่จะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในแต่ละบุคคลจะมีระดับไม่เท่ากันซึ่งจะส่งผลไปยังการมีวินัยในตนเองหรือการควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกที่ต่างระดับกันดังนั้นนักทฤษฎีทั้งสองจึงได้จำแนกลักษณะของบุคคลออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1) พวกปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) หมายถึงบุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโกและซูเปอร์อีโกที่น้อยมาก โดยบุคคลจะเป็นผู้ที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว โดยที่ไม่เรียนรู้ที่จะให้แก่ผู้อื่น เป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และจะกระทำการต่าง ๆ อย่างไม่ไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้ถูกควบคุมโดยความเห็นแก่ตัวของตนเองและเป็นผู้ขาดวินัยในตนเองหรือมีน้อยมาก

2) พวกเอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโกน้อยแต่พลังควบคุมของซูเปอร์อีโกมีมากขึ้น แต่ก็ยังจัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย บุคคลประเภทนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจและผลได้ของตนเอง เป็นคนที่ไม่จริงใจจะยอมอยู่ใต้การควบคุมของผู้มีอำนาจถ้าจะทำให้เขาได้รับผลที่ต้องการได้ เป็นผู้มีวินัยในตนเองน้อย ลักษณะนี้จะปรากฏตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นและในคนบางประเภทจะติดตัวไปจนตลอดชีวิต

3) พวกคล้อยตาม (Conforming Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโกน้อยเหมือนคน 2 ประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโกมากกว่า คืออยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลัก และคล้อยตามผู้อื่น โดยไม่ต้องไตร่ตรอง บุคคลประเภทนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม เป็นผู้มีวินัยในตนเองระดับปานกลางแต่ไม่แน่นอน

4) พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational Conscientious Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโกปานกลาง แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโกมาก จนเป็นผู้ที่

ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมทางสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเองจะเป็นผู้ที่ทำตามกฎเกณฑ์ และกฎหมายอย่างยี่ดมั่นและมีศรัทธา เป็นผู้ที่ถูกควบคุม โดยค่านิยมและปทัสถานของสังคม เป็นผู้ที่มิวินัยในตนเองค่อนข้างมากแต่ยังไม่สมบูรณ์ บุคคลประเภทนี้จะทำตามกฎอย่างเคร่งครัด โดยเห็นว่ากฎเกณฑ์นั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ แม้จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้อื่นก็ไม่สนใจ บุคคลประเภทนี้จะป็นหลักของชุมชน เพราะมีความมั่นคงในความเชื่อและการกระทำ คนอื่นเห็นได้ง่าย แต่การขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผลของคนประเภทนี้จึงยังเป็นคนประเภทที่ไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

5) พวกเขาเห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational Altruistic Person) คือ บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก่มากและพลังควบคุมของซูเปอร์อีโกก็มากด้วย จนเกิดสมดุลระหว่างการปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผล โดยเห็นแก่ผู้อื่นทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้มีความสามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผล มิได้ตกอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มในสังคมหรืออยู่ใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล เป็นผู้ที่มิวินัยในตนเองสูงมาก จะเป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลของการกระทำของตนต่อผู้อื่น ก่อนจะทำอะไรต้องพิจารณาอย่างมีเหตุผลเพื่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์ โดยทั่วไป มีความต้องการที่จะเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้มีไม่มากนักในแต่ละสังคม แต่นักทฤษฎีทั้งสองเชื่อว่าเป็นบุคลิกภาพที่พัฒนาถึงขีดสุดของมนุษย์

สรุปได้ว่า การเกิดวินัยในตนเองนั้น จะต้องวางพื้นฐานให้เกิดในตนเองเริ่มมาจากการเลี้ยงดูตั้งแต่แรกเกิด ความผูกพัน และเกิดความพึงพอใจที่ปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูหรือเลียนแบบ เด็กจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาจนกลายเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

3.3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ผู้นำคนสำคัญของทฤษฎีนี้คือ Bandura (1997 :207) ได้อธิบายว่าพัฒนาการทางจริยธรรม เป็นพัฒนาการที่เกี่ยวกับจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมตามเกณฑ์ทางศีลธรรมของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานจากความต้องการทางชีวภาพ การตอบสนองต่อรางวัล และการหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคม แบบนุรา เชื่อว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อมนุษย์ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กันและประสบการณ์ที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีผลต่อการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมในครั้งต่อไป การเรียนรู้อาจเกิดจากประสบการณ์ตรงหรือสังเกตจากแบบ มีองค์ประกอบดังนี้

1) สิ่งที่เราเรียนรู้ คือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆของมนุษย์ทั้งความสัมพันธ์ของเหตุการณ์และพฤติกรรมกับผลต่อพฤติกรรม ทำให้มนุษย์สามารถคาดหวังผลที่ตามมาของเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นๆ ได้การเรียนรู้สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นความเชื่อมั่นที่ผลในการควบคุมพฤติกรรมหรือเป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์

2) วิธีการเรียนรู้ เกิดจากประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมและผลกรรมของผู้อื่น บุคคลที่มีประสบการณ์มากหรือช่างสังเกตจะเป็นผู้ที่มีโอกาสการเรียนรู้สูง ประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่แตกต่างกันทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3) ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม

4) การควบคุมพฤติกรรมด้านความคิด การคิดเชิงปริมาณหรือวิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะเกิด นำไปสู่การเลือกพฤติกรรมที่เกิดผลที่ตนเองคาดหวังหรือต้องการ

5) จริยธรรมเป็นกฎเกณฑ์สำหรับประเมินพฤติกรรมว่าดีหรือไม่ แม้มนุษย์จะใช้ความคิดวิเคราะห์และเลือกพฤติกรรมที่ตนเองตัดสินใจกระทำแล้วมนุษย์ต้องเปรียบเทียบพฤติกรรมที่คาดว่าจะแสดงนั้นกับกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ตนเองอยู่ว่าจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่

6) การบังคับตนเองให้มีการเรียนรู้กฎเกณฑ์ ในการประเมินปฏิกริยาตอบสนองต่อพฤติกรรมนั้นได้

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ใช้อธิบายการเกิดและการพัฒนาทางจริยธรรมได้ ฉะนั้น การที่นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ถึงผลที่เกิด รู้ถึงผลเสีย จากการขาดวินัยด้านต่างๆจากเหตุการณ์ และประสบการณ์ตรงที่เกิดขึ้น และตระหนักว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม ทำให้นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

3.3.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางคุณธรรมของเพียเจต์ (Piaget's Theory)

เพียเจต์ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2543 : 30-35; อ้างอิงจาก Piaget :1932) เป็นผู้เริ่มศึกษาพัฒนาการทางคุณธรรมของเด็ก และมีความคิดว่าพัฒนาการทางคุณธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้เกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม ดังนั้นพัฒนาการทางคุณธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ และได้แบ่งขั้นของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้น คือ

1) ขั้นก่อนคุณธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี) ยังไม่เกิดคุณธรรม แต่สามารถเรียนรู้จากประสาทสัมผัสและมีพัฒนาการทางสติปัญญาในขั้นต้น

2) ชั้นเชื่อฟังคำสั่ง (อายุ 2-8 ปี) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ มีการคิดก่อนปฏิบัติการตามคำสั่ง ซึ่งในขณะแรกเริ่มจะไม่คำนึงถึงเหตุผลของคำสั่งนั้น

3) ชั้นยึดหลักแห่งตน (อายุ 8-10 ปี) เกิดหลักความคิดพัฒนาการทางสติปัญญาสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคม คลายความเกรงกลัวอำนาจภายนอก เริ่มมีความคิดเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

จุดประสงค์หลักของเพียเจต์ คือ การสำรวจธรรมชาติในการตัดสินใจของของเด็กได้ทำวิจัยในเจเนวาโดยศึกษาเด็กเป็นรายบุคคลในเรื่อง ต่อไปนี้

1. เจตคติของเด็กที่มีต่อกฎ
2. การตัดสินใจของเด็กเกี่ยวกับความถูกต้องและความผิด
3. การประเมินค่าความยุติธรรมในการตัดสินใจ

เพียเจต์ เริ่มกำหนดว่าความงอกงามในการตัดสินใจด้านคุณธรรมมีลำดับพัฒนาการเป็นระยะๆ โดยขึ้นอยู่กับการวางรูปแบบในความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มากกว่าการเรียนรู้กฎ โดยการให้รางวัลและการลงโทษ คือการลอกเลียนแบบอย่างเท่านั้น และได้กล่าวอีกว่า คุณธรรมประกอบขึ้นด้วยระบบของกฎและการคงอยู่ของคุณธรรม จะค้นหาได้จากความเชื่อถือ ซึ่งแต่ละรายบุคคลพยายามที่รับกฎเหล่านั้น

สรุปได้ว่า ตามทฤษฎีพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของเพียเจต์ คุณธรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ เช่นในชั้นยึดหลักแห่งตน อายุ 8-10 ปี เป็นวันที่เพียเจต์เชื่อว่า หากสติปัญญาและประสบการณ์ของเด็กมีความสมบูรณ์เด็กจะสามารถพัฒนาคุณธรรมในชั้นยึดหลักแห่งตน รู้จักใช้เหตุผล และมีเหตุผลในการกระทำของตน

3.3.5 ทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Theory)

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1981 อ้างถึงใน ประภาศรี สีหอำไพ, 2543, หน้า 30-31) เป็นนักการศึกษาด้านคุณธรรมที่มีชื่อเสียงมาก เป็นผู้นำทฤษฎีจริยศึกษาที่สังเคราะห์เอาขอบเขตความรู้ทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และศึกษาศาสตร์มาประกอบกันขึ้นเป็นทฤษฎีบูรณาการ (Integrated Theory) และนำเอามาใช้ในการจัดการด้านจริยศึกษา (Moral Education)

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางคุณธรรมตามแนวของเพียเจต์ และได้แบ่งระดับของคุณธรรมออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งทั้ง 3 ระดับ จัดเป็นขั้นพัฒนาการทางคุณธรรมได้ 6 ขั้น ดังนี้ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เหตุผลเชิงคุณธรรม 6 ชั้นซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการทางคุณธรรม
ของโคลเบอร์ก

ระดับของคุณธรรม	ขั้นการให้เหตุผลเชิงคุณธรรม
1. ก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี)	1. การเชื่อฟังและการลงโทษ (2-7 ปี) 2. การแสวงหารางวัล (8-10 ปี)
2. ตามเกณฑ์ (10-16 ปี)	3. การทำตามความเป็นชอบของผู้อื่น 4. การทำตามหน้าที่ในสังคม
3. เหนือเกณฑ์ (16 ปีเป็นต้นไป)	5. การทำตามกฎเกณฑ์และข้อสัญญา 6. การยึดมั่นในธรรมตามหลักสากล

โคลเบอร์ก วิเคราะห์หลักคุณธรรมว่าเป็นลำดับหรือระบบของแนวทางสำหรับ
เผชิญการเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่มีให้เลือกอย่างหลากหลายวิธี พัฒนาการทางคุณธรรมมี 6
ลำดับขั้นที่อาจนำไปใช้ในรูปแบบต่างๆ ที่จะเลือกได้ในสถานการณ์ของการพิจารณาสิ่งที่เป็น
คุณธรรมลำดับขั้นของการพัฒนาการทางคุณธรรม มีดังต่อไปนี้

1. การเชื่อฟังและการลงโทษ พิจารณาในด้านประเด็นของการถือเอาอัตรา
ของตัวเองเป็นใหญ่
2. การแสวงหารางวัล เป็นเป้าหมายตามลักษณะเฉพาะรายบุคคล และการ
แลกเปลี่ยนกันอย่างเสมอภาคที่ตกลงกัน เพื่อจะยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ในสังคม
เพื่อแสวงหารางวัล
3. การทำตามความเห็นชอบของผู้อื่น ความสัมพันธ์และการทำตามรูปแบบตามที่
ผู้อื่นเห็นชอบเป็นการแลกเปลี่ยนกันในความคาดหวัง การติดต่อประสานงานและความศรัทธา
ยึดมั่น ไว้วางใจต่อผู้อื่น โดยการปฏิบัติที่สัมพันธ์กันตามบทบาทและหน้าที่ของตน
4. การทำตามหน้าที่ในสังคม ระบบสังคมและความมีสติรับผิดชอบที่จะให้มี
การดำเนินการตามหน้าที่ที่ตนกระทำในสังคมนั้น เพื่อรักษาระเบียบทางสังคมทำหน้าที่ของ
สังคมจึงต้องรักษาสถาบันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยส่วนรวม

สรุปได้ว่าการวิเคราะห์คุณธรรมของ โคลเบอร์ก เปิดเผยให้เห็นถึงเรื่องสำคัญ คือ
หลักคุณธรรม เป็นข้อปฏิบัติหรือแนวทางเมื่อต้องเผชิญกับทางเลือกในคุณธรรมหลายทาง และ
การปฏิบัติคุณธรรมต่างๆ การตัดสินใจที่เป็นมาตรฐานจนยึดเป็นกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาความ
ขัดแย้งต่างๆ ได้ตามความต้องการ หลักคุณธรรมจึงต้องเป็นไปตามหลักสากลและเป็นค่านิยมที่
ได้รับการยอมรับนับถือโดยทั่วไป

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยที่ผู้นำทางทฤษฎีกล่าวไว้ล้วนมีความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ให้ดีขึ้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีรูปแบบและขั้นตอนการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันคือการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วนำมาประยุกต์สร้างทางเลือกให้กับตนเอง ทำตามแบบอย่างแนวทางที่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

3.4 ลักษณะวินัยที่ดี

ระเบียบวินัยจะเกิดขึ้นได้ต้องมีการฝึกฝนนับเป็นสิ่งสำคัญต้องสร้างให้เกิดในสังคม ต้องปลูกฝังอบรมกันอย่างต่อเนื่อง ในการอบรม ฝึกฝนให้คนมีระเบียบวินัยตามที่สังคม ต้องการต้องคำนึงถึงระเบียบวินัยที่ดี

ธำรง บัวศรี (2532 : 137) ได้กล่าวถึงลักษณะวินัยที่ดีดังนี้

1. มุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างเสริมพัฒนาการและบุคลิกภาพของบุคคล

2. ต้องไม่ขัดธรรมเนียมประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง
3. ส่งเสริมบุคคลให้ปฏิบัติงาน ได้สะดวกและมีผลดียิ่งขึ้น
4. ต้องไม่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงาน
5. ต้องไม่บั่นทอนเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. ต้องไม่ก่อให้เกิดความแตกร้าสามัคคีระหว่างกันและกัน
7. ต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง
8. ต้องไม่ใช่ผลประโยชน์ หรือเพื่อการตัดสินใจของผู้หนึ่งผู้ใด โดยเฉพาะ
9. ต้องเป็นสิ่งที่มุ่งสร้างหรือป้องกันมากกว่าการแก้ไข
10. ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

เซอร์เวียคอบ และ ฟริทส์ (SheviaKov and Fritz 1956 : 7-8) ได้เสนอลักษณะของวินัยไว้ดังนี้

1. วินัยต้องอยู่บนรากฐานของการเสียสละเพื่อมนุษยธรรม เช่นมีอิสรภาพ มีความยุติธรรม และความเสมอภาคในหมู่คนทั้งหมด
2. ต้องยอมรับนับถือความมีศักดิ์ศรีและสิทธิของทุกคน
3. วินัยต้องเกิดขึ้นจากความเห็นชอบของทุกฝ่าย

4. วินัยต้องส่งเสริมให้คนเป็นผู้นำ ผู้พร้อมที่จะบริการและปฏิบัติร่วมกับหมู่คณะได้เป็นอย่างดี

5. วินัยต้องมุ่งส่งเสริมให้เกิดความรู้ที่ดีและสามารถแก้ปัญหาตัวเองได้

6. วินัยจะต้องให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นคง ปลอดภัย

สรุปว่าลักษณะวินัยที่ดีนั้น จะต้องมุ่งส่งเสริมให้คนเป็นผู้มีวินัยในตนเองและรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงประโยชน์ในการสร้างเสริมพัฒนาการและบุคลิกภาพที่เหมาะสมของบุคคล รวมทั้งก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจความเข้าใจและความสามัคคีเพื่อประโยชน์ของสังคมหรือหน่วยงาน นอกจากนี้วินัยที่ดีจะต้องมุ่งเสริมสร้างมากกว่าการแก้ไข

3.5 การรักษาวินัย

การรักษาวินัยเป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง ระเบียบหรือข้อบังคับซึ่งเกิดจากการเข้าใจเหตุผลของการกระทำตามระเบียบหรือตามคำสั่งนั้น กล่าวคือต้องการปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น เนื่องจากผู้ปฏิบัติเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าหรือมุ่งให้เกิดวินัยในตนเอง คำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับนั้นๆมีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างบุคคลให้เป็นผู้มีความประพฤติรวมทั้งการลงโทษผู้กระทำผิดวินัยนั้นควรนำเหตุผลแวดล้อมหลายด้านมาประกอบการพิจารณา

สมพงษ์ เกษมสิน (2526 : 222-223) กล่าวว่า ในสังคมหรือหน่วยงานใดก็ตามมีวิธีการรักษาวินัยอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การรักษาวินัยทางปฏิฐาน หมายถึง การรักษาวินัยที่มุ่งเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน มุ่งสร้างเสริมความเข้าใจระหว่างผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงความสำคัญของระเบียบวินัย ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจอันดีในระเบียบข้อบังคับ เป็นผลให้ผลผลิตของสังคมสูงขึ้นธำรงไว้ซึ่งความสมัครสมานสามัคคีของบุคคลในกลุ่ม

2. การรักษาวินัยทางนิเสธ หมายถึง การรักษาวินัยที่มุ่งบังคับให้บุคคลที่อยู่ในขอบข่ายของวินัย ให้ปฏิบัติตามแบบแผนที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามแล้วจะถูกลงโทษ การรักษาวินัยในลักษณะนี้ผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระเบียบวินัยด้วยความความเกรงกลัว หรือไม่เต็มใจแต่ต้องยอมปฏิบัติตาม เป็นผลให้เกิดผลเสียต่อการบริหารงานขององค์กรและนำมาซึ่งความแตกแยกของบุคคลการรักษาวินัยแบบนี้มีลักษณะการดำเนินการดังนี้

2.1 มุ่งพิจารณาเป็นรายบุคคล

2.2 ใช้วิธีบังคับให้ปฏิบัติตาม

2.3 หน้าทีรักษาวินัยเป็นของผู้บังคับบัญชาฝ่ายเดียว

พนัส หันนาคินทร์ (2542 : 240-242) กล่าวถึงลักษณะการรักษาวินัยไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การเสริมสร้างวินัยให้เกิดวินัยในตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นการรักษาวินัยที่ดีที่สุด เพราะเป็นการทำให้ประพฤติด้วยความสำนึกในความคิดที่เป็นสิ่งประกันการประพฤติชั่วโดยทำ ความเข้าใจและศึกษาวินัยที่กำหนดขึ้นให้เข้าใจอย่างชัดเจน และสร้างเสริมให้ผู้ปฏิบัติงาน ตระหนักถึงความสำคัญของวินัยว่า เป็นมาตรการที่จะช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความ เรียบร้อยและก่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม

2. การปฏิบัติเมื่อมีวินัยเกิดขึ้นเพื่อควบคุมและการส่งเสริมการปฏิบัติงานตาม ระเบียบ อาจจะใช้การลงโทษหรือให้ได้รับโทษด้วยวิธีการที่เหมาะสม ยุติธรรมและเป็นธรรม กระทั่งศึกษาธิการ (2547 : 146-157) ได้กล่าวถึงขอบข่ายผู้รักษาวินัยไว้ว่า

1. พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัยภายนอก

1.1 การรักษาระเบียบวินัยในการบริโภค ได้แก่ การรับประทานอาหารให้ถูก หลักอนามัยและสุขวิทยา มีมารยาทเรียบร้อยในการรับประทานอาหาร เช่น ไม่รับประทาน อาหารในที่ที่ไม่สมควร ไม่รับประทานมูมมาม ฯลฯ

1.2 การรักษาระเบียบวินัยในการอุปโภค ได้แก่ การรักษาร่างกาย เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และเครื่องใช้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย

1.3 การรักษาระเบียบวินัยต่อสถานที่ ได้แก่ การรักษาความสะอาด และ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งในสำนักงาน ้วคาวาราม สถานที่ราชการ และสาธารณสถาน ต่างๆ เช่น ถนน แม่น้ำ โรงมหรสพ รถโดยสาร และประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับของ สถานที่นั้นๆ

1.4 การรักษาระเบียบวินัยในการปกครอง ได้แก่ การสร้างวินัยเพื่อถือเป็น หลักปฏิบัติและมีการปกครองดี มีจรรยา มีวินัย เอาใจใส่กวดขัน ปรับปรุงระเบียบให้มี มาตรฐานควรแก่ความนิยมนับถือและถือปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง

2. พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัยภายใน ได้แก่ การแต่งกาย และควบคุม ท่วงทีกริยาวาจาและใจให้หมัดจดจดงาม ด้วยการเว้นชั่ว ประพฤติชอบทั้งต่อหน้า และลับหลัง ได้แก่ ระเบียบท่วงที ระเบียบกริยา ระเบียบวาจา

ประวีณ ณ นคร (2547 : 5-6) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างวินัยและรักษาวินัยไว้ว่า

1. วินัยมีสภาพอ่อนไหวเหมือนน้ำ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมได้ง่าย จากแนวคิดนี้วินัยจึงต้องทำให้นิ่มนวล ให้เต็มรูปทั้งในการส่งเสริม ป้องกันและปราบปรามให้

เต็มที่ ทั้งระบบเป็นวงจรและครบทุกขั้นตอน โดยมีความต่อเนื่องและจริงจังก่อให้เกิดสิ่งที่จะต้องปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นไปในทางส่งเสริมวินัยด้วย

2. วินัยเกิดขึ้นได้ด้วยแรงจูงใจและแรงบังคับ มีบุคลากรในการดำเนินการเกี่ยวกับวินัย
3. วินัยเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ จึงควรเน้นหนักในทางเสริมสร้าง ให้เกิดทัศนียภาพมากกว่าการบังคับให้รักษาวินัย
4. การสร้างวินัยหมู่ (Group Discipline) ได้ผลดีในวงงานมากกว่าสร้างวินัยส่วนบุคคล (Individual Discipline)
5. วินัยที่ต้องการให้มีลักษณะเชิงพฤติกรรม ควรใช้กระบวนการทางพฤติกรรมเข้าช่วยในการสร้างวินัย
6. วินัยเป็นผลผลิตของภาวะผู้นำ วินัยดีมาจากผู้นำดี

ที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าการรักษาวินัยเป็นการควบคุมและส่งเสริมความประพฤติของคนในสังคมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังเจตคติพฤติกรรมและฝึกฝนจิตใจของคนให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในการมีวินัยในตนเอง การรักษาวินัยกระทำได้ 2 ลักษณะ คือวินัยในทางสร้างเสริม โดยมุ่งเสริมสร้างทำดีและบรรยากาศที่ดีในหน่วยงานเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการรักษาวินัยและวินัยทางควบคุม โดยมุ่งถึงการควบคุมและบังคับให้บุคคลอยู่ในกรอบขอบข่ายของวินัยปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ดังนั้นการรักษาวินัยจึงต้องมุ่งทั้งทางสร้างเสริมและควบคุม และการรักษาวินัยในการสร้างเสริมจะช่วยให้ผู้ร่วมงานหรือบุคคลในหน่วยงานมีขวัญและกำลังใจซึ่งเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานมากกว่าการรักษาวินัยโดยการควบคุม

3.6 กระบวนการรักษาระเบียบ วินัย

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบผลสำเร็จนั้นกลไกแห่งความสำเร็จมิได้มาจากการวางกฎ ข้อบังคับไว้อย่างสมบูรณ์แบบมีบทลงโทษที่รุนแรง แต่อยู่ที่กระบวนการในการรักษาวินัยของหน่วยงานที่เหมาะสม ยึดหลักสร้างความเข้าใจและยอมรับร่วมกันระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน เพราะกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆจะบรรลุจุดประสงค์นั้น มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางวินัยของหน่วยงานซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ

พิกเกอร์และไมเยอร์ (Pigors and Myers 1973 : 332-336) ได้กล่าวถึงกระบวนการรักษาวินัยว่าในการรักษาระเบียบวินัยนั้นมีความจำเป็นต้องกระทำเป็นขั้นตอนดังนี้คือ

1. สืบสวนสอบสวนเบื้องต้น
2. พบปะพูดคุยกับผู้ร่วมงานหรือกระทำผิดเป็นการส่วนตัวอย่างไม่เป็นทางการ
3. ว่ากล่าวตักเตือน โดยการพูด
4. ว่ากล่าวตักเตือน โดยการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
5. ให้ออกหรือย้ายหรือไล่ออก

จากกระบวนการเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยจะเห็นได้ว่า การรักษาระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับกระบวนการรักษาวินัยตามแนวคิดของ Gluck (1978: 606-607) ซึ่งรูปแบบและกระบวนการรักษาวินัยตามแนวคิดของ Gluck มีสาระสำคัญครอบคลุมตามกระบวนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การกำหนดระเบียบเป็นกระบวนการที่ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้แทนร่วมกันกำหนดกฎระเบียบต่างๆขององค์กรให้เหมาะสมเพื่อนำไปใช้กับผู้ร่วมงาน
  2. การแจ้งกฎระเบียบเป็นขั้นตอนของการสื่อสารให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ได้รู้และเข้าใจกฎระเบียบนั้นอย่างแจ่มแจ้งและยอมรับกฎระเบียบเหล่านั้น
  3. การประเมินพฤติกรรมเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการแจ้งกฎระเบียบซึ่งหน่วยงานจะต้องพิจารณาประเมินพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎระเบียบอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงสาเหตุของพฤติกรรมเพื่อประกอบการพิจารณาลงโทษและปรับพฤติกรรมต่อไป
  4. การปรับพฤติกรรมเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการรักษาระเบียบวินัยเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาและการให้ได้รับโทษตามความผิด ซึ่งจะต้องอาศัยหลักการและวิธีการต่างๆอย่างเหมาะสม
- ขั้นตอนกระบวนการรักษาระเบียบวินัยนั้น พอจะสรุปถึงรายละเอียดได้ดังนี้

3.6.1 การกำหนดกฎระเบียบ

การกำหนดกฎระเบียบเป็นขั้นตอนของกระบวนการเกี่ยวกับวินัย คือการที่ผู้บังคับบัญชา และตัวแทนผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมปรึกษาหารือปัญหาต่างๆในองค์กร เช่น ปัญหาความไม่เหมาะสมของเป้าประสงค์และกฎระเบียบที่ใช้ปฏิบัติอยู่ในหน่วยงาน การ

ปรึกษาหารือจะนำไปสู่การสร้างหรือปรับปรุงระเบียบเพื่อที่จะช่วยให้พฤติกรรมกาปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

พัทธา สายหู (2529 : 183) กล่าวว่า การกำหนดระเบียบต้องกำหนดให้แน่นอน มั่นคง ปลุกฝังความเคยชินในระเบียนนั้นด้วยการอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ยิ่งปลุกฝังระเบียบของสังคมเข้าใจในการกระทำทุกอย่างของชีวิตได้มาก ก็ยิ่งจะทำให้รักษาสภาพของระเบียบวินัยได้มั่นคงเท่านั้น และเมื่อมีการกำหนดและปลุกฝังระเบียบแล้วจะต้องมีมาตรการที่ได้ผล ไม่ให้คนฝ่าฝืนระเบียบ โดยสามารถห้ามปรามลงทัณฑ์ผู้ฝ่าฝืนละเมิดได้แต่ต้นทุกโอกาส และสถานที่ ทำให้ไม่มีใครกล้าฝ่าฝืนระเบียบของสังคมได้จริงจัง

กลุค (Gluck 1978 : 607) กล่าวว่า องค์ประกอบแรกที่สำคัญในการรักษาระเบียบวินัยคือการกำหนดกฎระเบียบในการประพฤติและการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในหน่วยงาน

ชูเคนและเชอร์แมน (Chruden and Sherman) 1963 : 451) ได้เสนอกฎเกณฑ์ในการกำหนดกฎระเบียบไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดกฎระเบียบจะต้องเป็นกฎระเบียบที่มีเหตุผล
2. กฎระเบียบจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นส่วนตัว
3. การกำหนดกฎระเบียบจะต้องไม่สร้างด้วยคนคนเดียว
4. การกำหนดกฎระเบียบจะต้องคำนึงเพื่อเกิดความถูกต้องมิใช่เพื่อการลงโทษ
5. การกำหนดกฎระเบียบในส่วนที่เกี่ยวกับการลงโทษจะต้องมีรูปแบบการลงโทษที่เหมาะสม
6. อย่าลงโทษซ้ำแล้วซ้ำอีก หรือเป็นการซ้ำเติม
7. กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นจะต้องมุ่งหวังเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกคน

พินัส หันนาคินท์ (2542 : 215) ได้ให้ข้อคิดในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดกฎระเบียบของโรงเรียนไว้ว่าควรจะให้ นักเรียน ได้ปฏิบัติตามระเบียบ โดยให้นักเรียน ได้เข้าใจเหตุผลและเห็นความดีงามจากการปฏิบัติระเบียบนั้นอย่าให้นักเรียนรู้สึกถูกบีบบังคับ ระเบียบวินัยที่ดีจะต้องมาจากนักเรียน และการกำหนดกฎระเบียบจะต้องเกิดจากการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม นักเรียนควรมีส่วนร่วมด้วยเป็นอย่างยิ่งในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติ เพราะจะทำให้ นักเรียน เข้าใจ จดมุ่งหมาย และเห็นความสำคัญของระเบียบทุกข้อที่กำหนดขึ้น และกาญจนา หาสิตพันธ์ (2510 : 190) ยังมีความเห็นสอดคล้องว่า ระเบียบที่เหมาะสมนั้นจะต้องให้นักเรียนมีโอกาส

อภิปรายและเห็นชอบ จึงเป็นสิ่งที่นักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติตาม เพราะการฝ่าฝืนเปรียบเหมือน การไม่เคารพมติของสังคม และไม่เคารพตนเองด้วย ดังนั้นการให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการ กำหนดระเบียบจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหาทางวินัยลดน้อยลง

จากแนวคิดและหลักการกำหนดกฎระเบียบวินัยดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การกำหนด กฎระเบียบของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะระเบียบวินัยเกิดจากรากฐานของประสบการณ์ใน การเรียนรู้และสภาพแวดล้อม เนื่องจากโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการอบรม เด็กส่วนมากมี พื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องกำหนดกฎระเบียบให้เหมาะสม โดย อาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความพอใจ และให้ความ ร่วมมือในกฎ ระเบียบที่ตั้งขึ้นด้วยความเต็มใจ

3.6.2 การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบ

การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบสามารถกระทำได้หลายทางทั้งเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีของผู้ร่วมงาน มีส่วนรับรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบที่กำหนดขึ้น การสื่อสารหรือการแจ้งกฎระเบียบอย่างมีประสิทธิภาพนั้น เป็นความ รับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา ที่จะหาวิธีการที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง รับทราบ

กลุค (Gluck 1978 : 607) กล่าวว่า การสื่อสารหรือแจ้งกฎระเบียบนั้น ถ้า ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับกฎระเบียบจะช่วยให้ได้รับความ ร่วมมือในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

เซเลส และสไตส์ (Sayles and Strauss 1981 : 131) ได้กล่าวถึงลักษณะการสื่อสาร หรือแจ้งกฎระเบียบให้มีประสิทธิภาพไว้ว่า

1. จะต้องมีการสื่อสารอย่างทันทีทันใด โดยการอธิบายให้ให้บุคคลากรเข้าใจ โดยเฉพาะผู้เข้ามาใหม่

2. ติดป้ายประกาศที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย และแจกคู่มือเอกสาร

3. ในบางกรณีอาจเขียนบทลงโทษผู้กระทำผิดในหนังสือสัญญาไว้ด้วย

4. เมื่อมีการฝ่าฝืนควรมีการตักเตือนก่อน

สรุปได้ว่าการสื่อสารหรือการแจ้งกฎระเบียบอย่างมีระบบด้วยวิธีการต่างๆกันนั้น จะทำให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับรู้ ยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้การ รักษาระเบียบวินัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.6.3 การปรับพฤติกรรม

เมื่อปรากฏมีพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรเบี่ยงเบนไปจากที่คาดหวัง การปรับพฤติกรรมของบุคคลจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการโดยทันที ทั้งนี้เพื่อให้กฎระเบียบข้อบังคับเป็นกรอบในการควบคุมความประพฤติและพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างแท้จริง ซึ่งต้องมีหลักการ และวิธีการต่างๆ ในการควบคุม

อาร์มสตรอง และเซเวจ (Aramstrong and Savage 1983 : 439-442) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมนั้น กระทำได้โดยการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) การให้การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) การลงโทษ (Punishment) และการปราบปราม (Extinction) พร้อมได้เสนอแนวทางในการนำเอาวิธีการปรับพฤติกรรมไปใช้ไว้ดังนี้

1. แยกแยะพฤติกรรมโดยวิธีการพิจารณาพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ซึ่งต้องระบุรายละเอียดของพฤติกรรมให้ชัดเจน
2. การรวบรวมข้อมูลจากพฤติกรรมที่พิจารณาแล้ว เช่นการนับจำนวนครั้งของพฤติกรรมเพื่อนำเอาข้อมูลไปวิเคราะห์และประกอบการพิจารณาพฤติกรรมนั้นๆ
3. วางแผนพัฒนา เพื่อนำไปใช้กับการกระทำนั้นๆ เพื่อให้ลดพฤติกรรมลง
4. สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงว่าพฤติกรรมนั้นมีมากขึ้นหรือน้อยลง

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ (2528 : 99) กล่าวถึงหลักการพิจารณาการลงโทษว่า

1. ยุติธรรม กล่าวคือ การลงโทษจะต้องให้ความยุติธรรม มีการสอบสวนหาข้อเท็จจริงด้วยกระบวนการที่ยุติธรรม ดำเนินการโดยเที่ยงธรรมและเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ได้
2. เป็นธรรม กล่าวคือ การลงโทษจะต้องเป็นไปด้วยความเสมอหน้ากันใช้ดุลยพินิจในการลงโทษหนักเบาตามควรแก่กรณี เพราะความไม่เป็นธรรมจะก่อให้เกิดการเสียขวัญ และกำลังใจ
3. จับพละน กล่าวคือ เมื่อมีผู้กระทำผิดต้องดำเนินการพิจารณาโทษโดยเฉียบพลันมิชักช้า

ประสาธ อิศรปรีดา (2545 : 143) กล่าวว่า วิธีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์มีอยู่หลายวิธี แต่ปรากฏว่าคนมักจะใช้วิธีการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อมิให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เหมาะสม แต่วิธีการลงโทษนั้นอาจจะระงับพฤติกรรมต่างๆ ไปได้ชั่วคราวและจะกลับมาปรากฏออกม่อีกในโอกาสอื่นๆ ในภายหลัง ฉะนั้นการลงโทษจึงไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดแต่เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด

สรุปได้ว่า การลงโทษเพื่อปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมและพึงประสงค์นั้น จะต้องดำเนินการด้วยความนุ่มนวล โดยอาศัยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้ถูกลงโทษได้ปรับพฤติกรรมของตนเองในทางที่ดีขึ้นด้วยความเต็มใจ

3.7 รูปแบบการพัฒนาศักยภาพความมีวินัยในตนเองของนักเรียน

กรมวิชาการ (2542 : 157-160) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายของโรงเรียน ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องกำหนดการพัฒนาศักยภาพวินัยของนักเรียนเป็นนโยบายที่มีความสำคัญอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องชี้แจงในที่ประชุมครูให้ทุกคนได้รับทราบ และเข้าใจนโยบาย วัตถุประสงค์และความสำคัญของการพัฒนา ครู และนักเรียนจะต้องปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนา

2. แต่งตั้งคณะกรรมการ โรงเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพด้านวินัยในตนเองของนักเรียน จำเป็นที่โรงเรียนจะต้องมีคณะกรรมการรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยแต่งตั้งเป็นรายลักษณ์อักษร ซึ่งแต่ละโรงเรียนอาจจะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละแห่ง

3. กำหนดกิจกรรมในการพัฒนา โรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทั่วถึงนักเรียนทุกคน สามารถกำหนดได้หลายแนวทางดังนี้

3.1 ผลิตรายการ ที่จะนำมาเป็นคู่มือในการปลูกฝังวินัยของนักเรียน เช่น

3.1.1 คู่มือในการบริหารการดำเนินการพัฒนาศักยภาพด้านวินัยของนักเรียน

3.1.2 คู่มือในการดำเนินการพัฒนาศักยภาพด้านวินัยความรับผิดชอบของ

นักเรียน

3.1.3 เอกสารความรู้ สำหรับครูใช้ประกอบในการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เกิดความรู้พื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพ วินัยของนักเรียน

3.2 การสอนโดยใช้ชุดการสอนเพื่อเป็นการปลูกฝังความมีวินัยในตนเองของนักเรียน มีขั้นตอนในการปลูกฝัง 3 ขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ให้ความรู้ ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง

3.2.2 ให้คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้

3.2.3 ปลูกฝัง สร้างเสริมให้ควบคุมตนเอง ประพฤติและปฏิบัติได้ถูกต้อง

3.3 การสอนโดยสอดแทรกความรับผิดชอบและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในวิชาต่างๆ เช่นการตรงเวลาในการมาเรียน การกลับบ้านของนักเรียน การแต่งกาย ถูกต้องตามระเบียบ การเข้าแถวและการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การรักษาความสะอาดตนเอง และภายในบริเวณโรงเรียน

3.4 การใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์เรียนรู้ จัดประสบการณ์ในรายวิชาต่างๆ เพื่อปลูกฝังความมีวินัยในตนเองของนักเรียน สามารถใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนแบบศูนย์การเรียน บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง การเล่นนิทาน การอภิปรายปัญหา

3.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โครงการต่างๆ กิจกรรมโฮมรูม ชุมนุม ชมรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาบรรยาย โครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนควรจัดให้เอื้อต่อการพัฒนาวินัยของนักเรียน เช่นจัดป้ายนิเทศ จัดป้ายที่จอดรถให้เป็นระเบียบ

4. ดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนด ผู้บริหาร โรงเรียนและคณะกรรมการดำเนินงานจัดประชุมครูทุกคน แจงรายละเอียดของกิจกรรมในการพัฒนาวินัยของนักเรียนและเพื่อเป็นการดำเนินการตามกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ การพิจารณาอบหมายงานครูผู้รับผิดชอบของแต่ละกิจกรรม ให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ นิเทศติดตาม ประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน ในระหว่างการดำเนินการของแต่ละกิจกรรมควรให้คำปรึกษาสำหรับปรับปรุงแก้ไข

5. นิเทศ ติดตาม ประเมินผลระหว่างการดำเนินงานการดำเนินงานพัฒนาด้านศักยภาพความมีวินัยของนักเรียนในระหว่างที่ครู อาจารย์ในโรงเรียนกำลังดำเนินการพัฒนาตามกิจกรรมที่กำหนดนั้น ควรมีการนิเทศติดตามผลและให้คำปรึกษาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนการให้ขวัญกำลังใจ

6. ประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงานหลังจากการดำเนินการพัฒนาศักยภาพด้านความมีวินัยของนักเรียนเสร็จสิ้น มีการประเมินผลการดำเนินงาน โดยประเมินและสรุปของแต่ละกิจกรรมที่ได้ดำเนินการและภาพรวมของการพัฒนา เครื่องมือประเมิน เช่น แบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสังเกตควรสรุปผลการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นระบบหากพบว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ให้ดำเนินการตามขั้นตอนหากพบว่าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ให้แก้ไขแล้วดำเนินการใหม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์

7. ดำเนินงานตามกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เมื่อดำเนินการพัฒนาด้านวินัยนักเรียน บรรลุวัตถุประสงค์แล้วให้โรงเรียนดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่องเป็นงานที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ นอกจากนี้กิจกรรมที่กำหนดไว้สำหรับการพัฒนา สามารถพัฒนาและปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมตามความเหมาะสม และสถานการณ์ในปัจจุบัน

สรุปรูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านวินัยของนักเรียน มีขั้นตอนเริ่มจากกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ กำหนดกิจกรรมในการพัฒนาวินัยของนักเรียน ดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนด นิเทศติดตาม ประเมินผลระหว่างการดำเนินการ พัฒนาตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง

3.8 โรงเรียนกับการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยหนึ่ง ทำหน้าที่ให้การศึกษอบรมและปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมให้แก่ผู้เรียน โรงเรียนจำเป็นต้องกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนไว้เป็นแนวทางสำหรับนักเรียนเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมเตรียมความพร้อมก่อนจะออกไปสู่โลกภายนอกในอนาคต ระเบียบวินัยจำเป็นจะต้องฝึกฝนปลูกฝังให้เด็กตั้งแต่เยาว์วัย

การรักษาระเบียบวินัยของ โรงเรียน เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักเคารพในกฎระเบียบและข้อบังคับ เพราะเมื่อโตขึ้นก็จะต้องเคารพกฎหมายของบ้านเมือง และเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีคุณภาพ จึงจำเป็นที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทางเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนอย่างถูกต้อง เต็มใจ โดยที่ไม่รู้สึกว่าคุณบังคับ

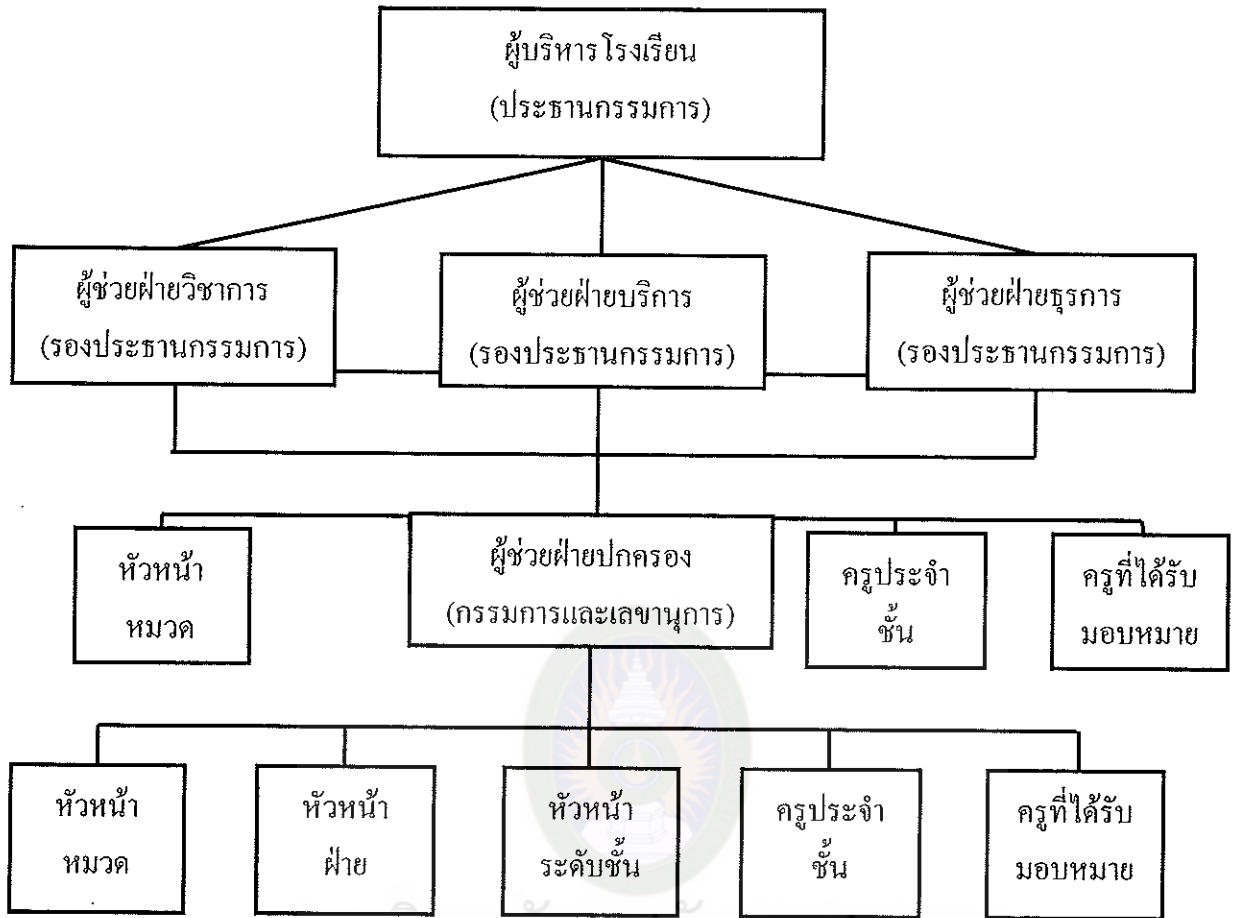
โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนมาก เพราะระยะเวลาที่นักเรียนได้รับการอบรมในโรงเรียนตั้งแต่แรกเข้า จนกระทั่งจบการศึกษานั้น เป็นเวลานาน และในช่วงระยะเวลานี้นักเรียนจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนทุกอย่าง (พัฒนา สุบุญพันธ์. 2526 : 111) ฉะนั้นโรงเรียนควรตระหนักในการอบรมสั่งสอนแก่นักเรียนเหล่านี้เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ที่ดีในอนาคต ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. : 4) รัฐได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในอันที่จะสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัย เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการศึกษา

3.8.1 การเสริมสร้างและรักษาวินัยของโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในฐานะเป็นผู้ประสานให้ทุกคนในหน่วยงานร่วมทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยให้เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ ตลอดจนเผยแพร่สู่ประชาชนจนถึงขั้นปฏิบัติได้แปรค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ข้อ 3 “การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย” ให้มีกิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยจะเริ่มที่เยาวชนในสถานศึกษาก่อน เพราะโดยพื้นฐานทั่วไปสถาบันการศึกษาได้ปลูกฝังและเสริมสร้างความมีระเบียบวินัยแก่นักเรียนนักศึกษาอยู่แล้วหากมีการส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาระเบียบวินัยไปปฏิบัติก็จะเกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวนักเรียนเอง และ สังคมประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกองวิจัย และแผน. 2528 : 2) จึงได้เสนอโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนทั่วประเทศ เพื่อให้นักเรียนประถม และมัธยมทั่วประเทศร่วมกันปฏิบัติให้เกิดความมีระเบียบวินัยอย่างจริงจัง ใน 4 เรื่อง คือ

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย
2. การเดินแถวไป – กลับระหว่างบ้านกับ โรงเรียน
3. การเข้าแถวขึ้นรถโดยสารประจำทาง
4. การปฏิบัติตามกฎ จรรยา

สำหรับแนวทางในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนนั้น โรงเรียนได้มีการดำเนินการเสริมสร้างกันเป็นปกติอยู่แล้ว แต่เพื่อให้การดำเนินการได้ครบวงจร กรมสามัญศึกษาจึงได้กำหนดให้มีการเสริมสร้างวินัยใน โรงเรียน ได้จัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในระดับ โรงเรียน ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงโครงสร้างของคณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสร้างวินัยนักเรียน

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. แนวปฏิบัติตามโครงการ
เสริมสร้างวินัยนักเรียนทั่วประเทศ, 2539. หน้า 53.

จากแผนภูมิการเสริมสร้างวินัยนักเรียนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างวินัย
นักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลายฝ่ายในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง
ให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยต้องทำหน้าที่ประสานงาน
กับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อให้ความร่วมมือกันปฏิบัติงานด้านการเสริมสร้างและรักษาระเบียบวินัย
และคอยควบคุมดูแลให้การสนับสนุนเพื่อให้มีการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการนั้น ได้กำหนดวิธีการ
เสริมสร้างวินัยออกเป็น 2 แนวทาง(กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา. 2529 : 9) ดังนี้คือ

แนวทางที่ 1 เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั่วไปในเรื่อง
เกี่ยวกับวินัยนักเรียน โดยดำเนินการในลักษณะ โครงการหรือแผนปฏิบัติงานซึ่งเป็นโครงการ

เฉพาะกิจที่มีการปฏิบัติเป็นครั้งคราว เช่น การจัดนิทรรศการ ประกาศเชิญชวน การอบรม เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเสริมย้ำหรือกระตุ้นเตือนให้นักเรียนเกิดวินัยในเรื่องนั้น ๆ

แนวทางที่ 2 เป็นการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเป็นรายบุคคลที่เน้นผลเป็นพฤติกรรมแนวทางนี้ผสมผสานแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีผู้ทดลองใช้แล้วสอดคล้องในงานฝ่ายปกครอง ที่มีแนวทางการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยช่วยชี้แนะให้กำลังใจและติดตามการปฏิบัติตนของนักเรียนจนสามารถควบคุมตนเองได้ ประพฤติปฏิบัติเป็นนิสัย

รายละเอียดขั้นตอนการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

ขั้นที่ 1 คณะกรรมการดำเนินงานกำหนดเรื่องที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างวินัยนักเรียนแล้วหาพฤติกรรมการเสริมสร้าง โดยการสอบถามจากครูหรือนักเรียนหรือถามทั้งครูและนักเรียน

ขั้นที่ 2 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนสำรวจตนเอง โดยเลือกพฤติกรรมที่นักเรียนคิดว่าควรเสริมสร้างหรือปรับปรุงแก้ไข ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องจากพฤติกรรมที่กำหนดให้ ซึ่งควรจะทำในระดับห้องเรียน

ขั้นที่ 3 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนนำพฤติกรรมที่ตนได้สำรวจไว้ในขั้นที่ 2 มาจัดลำดับความสำคัญจะเสริมสร้างหรือปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมใดก่อน – หลัง

ขั้นที่ 4 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายให้นักเรียนนำพฤติกรรมที่ตนจัดลำดับความสำคัญไว้ในขั้นที่ 3 อันดับที่ 1, 2, ... มาวางแผนการปฏิบัติตน โดยกำหนดวิธีการปฏิบัติเกณฑ์และเงื่อนไขให้ชัดเจน ซึ่งอาจวางแผนการปฏิบัติตนครั้งละ 1 พฤติกรรมหรือมากกว่าก็ได้ ทั้งนี้อยู่กับขีดจำกัดของแต่ละบุคคล พฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องซ้ำกัน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายจะคอยให้คำปรึกษาแนะนำและให้กำลังใจ

ขั้นที่ 5 ให้นักเรียนปฏิบัติตนตามแผนที่วางไว้และบันทึกพฤติกรรม การปฏิบัติตนโดยสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 6 ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายคอยติดตามผลการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนแต่ละบุคคลเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยการตรวจแบบบันทึกพฤติกรรม การปฏิบัติของนักเรียน ให้กำลังใจและให้คำแนะนำเป็นระยะ ๆ ถ้าพบว่านักเรียนคนใดไม่

สามารถปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ได้ ครูจะร่วมกับนักเรียนหาสาเหตุและวิธีการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 7 การประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนประเมินด้วยวิธีการดังนี้

1. ตรวจสอบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นระยะ ๆ โดยใช้ขั้นของการติดตามผล
2. สังเกตพฤติกรรมนักเรียนนับตั้งแต่เริ่มโครงการ เพื่อดูพัฒนาการเกี่ยวกับพฤติกรรมปลูกฝังและเสริมสร้าง ซึ่งอาจจะสังเกตความสนใจและความตั้งใจในการเข้าร่วมโครงการนี้ในทุกขั้นตอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน สำหรับการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้นั้น ครูอาจใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งครูอาจเป็นผู้สังเกตเองหรือมอบหมายให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งสังเกตก็ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่จะสังเกตด้วยว่าเป็นพฤติกรรมที่สะดวกต่อการสังเกตหรือไม่และผู้สังเกตต้องสังเกตตามแบบสังเกตที่ผู้สังเกตจัดทำไว้ พฤติกรรมที่สะดวกต่อการสังเกต เช่น แต่งเครื่องแบบนักเรียนถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน มาโรงเรียนทันเวลา ส่งงานครุตามเวลาที่กำหนด ฯลฯ หากไม่สะดวกต่อการสังเกตก็ใช้การประเมินจากการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน โดยสม่ำเสมอ

3.8.2 บทบาทของโรงเรียนในการรักษาระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยเป็นพื้นฐานอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การที่จะสร้างระเบียบวินัยให้แก่นักเรียนในโรงเรียนนั้น ต้องทำควบคู่ไปกับงานวิชาการและงานด้านอื่น ๆ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรตระหนักในการเสริมสร้างและรักษาระเบียบวินัย เพราะถ้าโรงเรียนขาดระเบียบวินัย ความสงบสุขก็จะไม่เกิดขึ้น การเรียนการสอนก็จะไม่เกิดผลเต็มที่ในขณะเดียวกันคุณภาพการศึกษาก็จะลดน้อยลง เมื่อนักเรียนสำเร็จการศึกษาไปจากโรงเรียนไปเป็นผู้ใหญ่ก็ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ฉะนั้นโรงเรียนจึงต้องทำหน้าที่ในการรักษาระเบียบวินัยทั้งในทางเสริมสร้าง ป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

จากเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2527 กระทรวงศึกษาธิการกรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : 8-9) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในด้านงานปกครองนักเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนให้ได้เกณฑ์มาตรฐานและมีประสิทธิภาพไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. การวางแผน โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนงานปกครองนักเรียนประจำปี จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน รวบรวมและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับระเบียบวินัย การฝึกอบรม ควบคุมความประพฤติและพัฒนาคุณธรรมนักเรียน

2. การส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดี โรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติที่ดีมีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความประพฤติ และระเบียบวินัยมีการฝึกอบรม ด้านจริยธรรม คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนทั้งการยกย่อง ให้กำลังใจแก่ผู้ประพฤติดีเพื่อเป็นตัวอย่าง

3. การแก้ไขปัญหาค่าที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน เช่นการแต่งกาย กิริยามารยาท ความไม่มีระเบียบวินัย ฯลฯ อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงามของนักเรียน โรงเรียนจะต้องพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น การประหยัด ความสามัคคี ความอดทน อดกลั้น ฯลฯ

เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการรักษาวินัยนักเรียนนั้น กล่าว ทองขาว (2528 : 149) เสนอไว้ว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทดังนี้

1. ผู้บริหาร คณะครู และสถานักเรียนร่วมกันออกระเบียบข้อบังคับของ โรงเรียน ภายใต้อำนาจ ความจำเป็น ความต้องการ และวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อเป็นบทกำหนดแนวทางปฏิบัติแก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง

2. ปฏิบัติตามระเบียบแผนของทางราชการเกี่ยวกับเรื่องของวินัยนักเรียนและการรักษาวินัยนักเรียน

3. ส่งสอนอบรมศีลธรรมจรรยา ควบคุมกวดขันเรื่องวินัยแก่นักเรียน กวดขันครู ในด้านการส่งสอนอบรมศีลธรรม

4. เป็นที่ปรึกษาของครูและคณะกรรมการนักเรียนในด้านพิจารณากิจกรรม ฝึกอบรม ศีลธรรม จรรยา กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

5. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้น่าอยู่ อบอุ่น มีสถานที่และบริเวณร่มรื่น คณะครูมีความสมัคร สนิท สามัคคีกัน ผู้บริหารให้ความอบอุ่นแก่ครูและนักเรียนให้ครูและนักเรียนเห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นที่พึ่งได้

6. รับฟังข้อเสนอแนะของครู ผู้ปกครองและผู้แทนนักเรียนในด้านการควบคุม กวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยนักเรียน

7. รับฟังข้อเสนอแนะของครู ผู้ปกครอง และผู้แทนนักเรียน ในด้านการควบคุม กวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยนักเรียน

8. ส่งเสริมให้ครูอุทิศตนให้แก่โรงเรียนมากยิ่งขึ้น ให้ครูเอาใจใส่ต่อนักเรียน เป็นรายบุคคล กรณีที่มีปัญหาและให้ความร่วมมือกับครูในการแก้ปัญหาเด็กเป็นรายกรณี

9. ส่งเสริมงานบริการและแนะแนวและให้คำปรึกษาอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะงาน บริการแนะแนวและให้คำปรึกษามีหลักการให้บริการแก่เด็กที่มีปัญหาส่วนตัวและปัญหาการเรียน

10. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะและ รับฟังปัญหาจากผู้ปกครองเกี่ยวกับนักเรียน ร่วมมือป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมอบรมนักเรียน ใน ความรับผิดชอบให้เป็นคนดีตามที่สังคมต้องการ

มิลเลอร์ (Miller 1967 : 199) ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงานใน หน้าที่ของครูใหญ่ เกี่ยวกับการรักษาวินัยของโรงเรียนไว้ดังนี้

1. สร้างนโยบายเกี่ยวกับการรักษาและส่งเสริมวินัยโดยการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน

2. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานความประพฤติ ความมุ่งหมาย ของการกระทำ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้นักเรียนรักษาคำมั่นหรือมาตรฐานที่ตนได้สร้างขึ้น

3. ให้การสนับสนุนคณะครูในการลงโทษนักเรียนอย่างถูกต้องและมีเหตุผล โดยครูใหญ่ต้องให้ครูเข้าใจว่า การลงโทษนักเรียนจะต้องทำด้วยกรอบครอบ

นอกจากนั้นการสัมมนาของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน ส่วนกลาง (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา. 2520 : 14-17) ได้เสนองานในหน้าที่ของ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนดังนี้

1. เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ได้แก่ การจัดตั้ง คณะกรรมการฝ่ายปกครองเพื่อเป็นแกนกลาง และรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อ ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยในโรงเรียน

2. งานเกี่ยวกับการสร้างควมมีวินัยของนักเรียน ซึ่ง ได้แก่

2.1 การอบรมชี้แจงและแนะนำให้นักเรียนเข้าใจในกฎระเบียบและข้อบังคับ ต่าง ๆ

2.2 การติดต่อประสานงานกับครู อาจารย์ประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าระดับช่วงชั้นหรือฝ่ายแนะแนว เพื่อแก้ปัญหาและการปฏิบัติตนของนักเรียนเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่วางไว้

2.3 การติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติตนที่ผิดระเบียบวินัยของนักเรียน

2.4 การควบคุมดูแลกดดันให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่อง การแต่งกาย เครื่องแบบนักเรียน การมาเรียน การมาให้ทันเวลา การหนีเรียนหรือหนีโรงเรียน เป็นต้น

3. การรักษาวินัยของนักเรียน การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับของโรงเรียนมักมีประจำและเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่

3.1 การสอบสวนข้อเท็จจริง

3.2 การตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย

3.3 การลงโทษ ซึ่งจะใช้ระเบียบว่าด้วยการลงโทษของกระทรวงศึกษาธิการ

3.4 การติดต่อประสานงานกับครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่ง ได้แก่ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ และบริการ

4. งานสวัสดิการของครูและนักเรียน การเอาใจการจัดสวัสดิการให้ความสะดวกแก่นักเรียน เป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยเหลือในเรื่องความสงบเรียบร้อย และควมมีวินัยของนักเรียน ได้มาก

จากการศึกษาหลักทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาวินัยดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ระเบียบวินัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน ให้ดำเนินไปได้ด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามจุดประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ระเบียบวินัยจะเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมของบุคลากร ในหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ และการรักษาระเบียบวินัยนั้นกลไกอันสำคัญแห่งการรักษากฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มิได้อยู่ที่กำหนดกฎระเบียบให้สมบูรณ์และมีบทลงโทษที่รุนแรงเท่านั้น แต่ยังต้องมีกระบวนการที่เหมาะสมในการกำหนด กฎ ระเบียบ การประเมินพฤติกรรมที่ปรากฏรวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการลงโทษสำหรับการรักษาระเบียบวินัยนักเรียนนั้น จุดมุ่งหมายก็เพื่อเป็นการปลูกฝังเจตคติ พฤติกรรม และการฝึกจิตใจของผู้เรียนตั้งแต่เด็กให้เป็นผู้มีจิตสำนึกในการมีวินัยในตนเอง เพื่อจะได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมและขณะเดียวกันเพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนรวมดำเนินการไปตามเป้าหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียนจะบรรลุ

จุดประสงค์ได้นั้นมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนซึ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยอาศัยหลักการทางการศึกษา จิตวิทยาและสังคมวิทยาทั้งในทางเสริมสร้างและป้องกันซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการวิจัยกระบวนการรักษาระเบียบวินัยที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพต่อไป

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

4.1 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ส. วาสนา ประवालพฤษ์ (2538 : 2) ได้กล่าวถึงหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Kemmis and Mc Taggart ว่าเป็นการพัฒนาที่มุ่งแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมเฉพาะตนในการปรับปรุง พัฒนาและประเมินตนเอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและยินยอมพร้อมใจของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานนั้น เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการ และให้การพัฒนานั้นยังอยู่ในสังคม เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดของวิจัยเชิงปฏิบัติการเกิดจากงานด้านจิตวิทยาสังคมของเลวิน (Lewin) ผู้ซึ่งใช้เวลาหลายปีพัฒนาและประยุกต์วิธีการและทดลองใช้ในบริบทต่าง ๆ ในสังคม เช่น การจัดแหล่งที่อยู่อาศัยให้กับชุมชน การให้ความเสมอภาคของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมเดียวกัน การปรับตัวของวัยรุ่นในสังคม จากงานวิจัยในชุมชนของเลวินทำให้เขาได้แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ว่าจะต้องประกอบด้วยแนวคิดหลัก 2 ประการ

1. ทำอย่างไรจึงจะได้แนวคิด ข้อตกลงจากกลุ่มในการตัดสินใจกำหนดข้อตกลงเพื่อปฏิบัติการ
2. ทำอย่างไรจึงสามารถกำหนดภาระหน้าที่เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นไปตามข้อตกลง

ดังนั้นแนวคิดและรูปแบบของการวิจัยจึงแตกต่างจากการวิจัยแบบอื่น ๆ กล่าวคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเน้นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผนอันเนื่องมาจากความร่วมมือของหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการคิดร่วมกันวางแผนร่วมกันปฏิบัติงานร่วมกันและประเมินร่วมกัน ในอันที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาสังคม ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเป็นภารกิจของกลุ่ม

4.2 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ นักการศึกษาและนักวิจัยได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการไว้มากมาย ซึ่งจะนำเสนอพอสังเขป ดังนี้

ยาใจ วงษ์บริบูรณ์ (2537 : 10) กล่าวถึงความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการไว้ว่าเป็นการวิจัยประเภทหนึ่ง ที่มีกระบวนการในการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตลอดจนวิเคราะห์ผล โดยมีกระบวนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ ในการดำเนินการวิจัยนั้นจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะได้ผลเป็นข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือสามารถพัฒนาสถานการณ์ของสิ่งที่ได้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อรัญญา สุทธาสีโนบล (2544 : 66) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการหมายถึง การวิจัยอย่างมีระบบ โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะจุดซึ่งจะทำให้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประวิต เอราวรณ (2545 : 5) ได้สรุปความหมายไว้ว่า หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมมือกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ และให้ได้แนวทางในการปฏิบัติ หรือวิธีแก้ไขปรับปรุงที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในการปฏิบัติงาน

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 12) กล่าวถึงความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่าเป็นการวิจัยเพื่อนำผลมาใช้ในการแก้ปัญหอย่างรีบด่วน หรือเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน

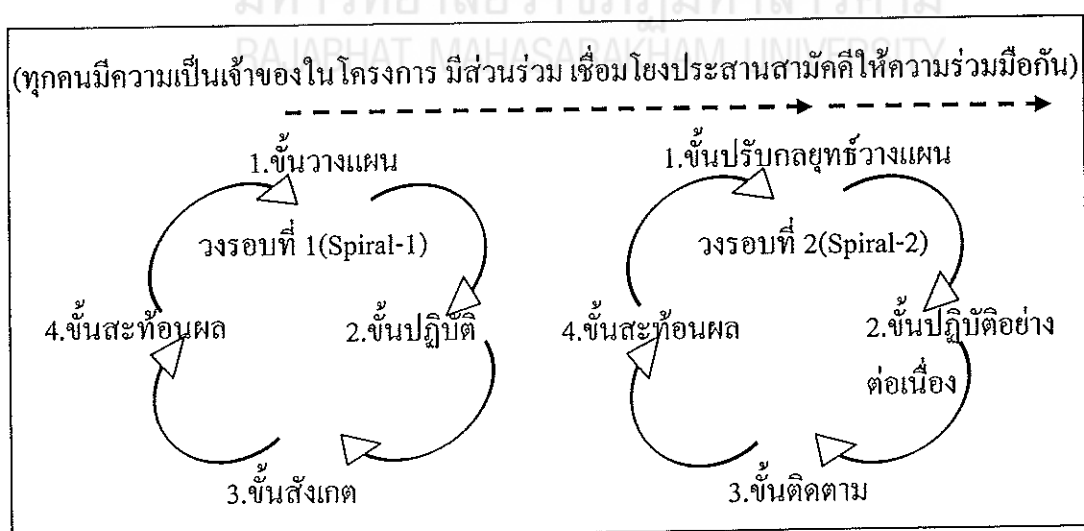
เคมมิส และ แม็กแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart) (ประวิต เอราวรณ. 2545 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart. 1991 : 169 - 170) ได้ให้คำจำกัดความของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า เป็นรูปแบบของการศึกษาวิจัยแบบส่องสะท้อนตนเองของกลุ่มปฏิบัติงาน จากผลการปฏิบัติงานกลุ่ม เพื่อพัฒนาปรับปรุงวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้องชอบธรรมกับบริบทสังคม รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานและสภาพที่เป็นอยู่

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าร่วมมือกันอย่างเป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติ เพื่อทำความเข้าใจต่อปัญหาหรือข้อสงสัยที่กำลังเผชิญอยู่ โดยการใช้วงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติจริง การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติหรือวิธีแก้ไขปรับปรุง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

4.3 คุณลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

Kurt Lewin, 1964 (ศิริ ถีอาสนา 2549 ; อ้างอิงมาจาก Stephen Kemmis and Robin Mc Taggart) ได้อธิบายลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการไว้ 4 ประการ คือ

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกัน ในทุกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎี และการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนนโยบายการวิจัย
2. เน้นการปฏิบัติ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติ เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา
3. ใช้การวิเคราะห์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติการอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อการปรับแผนปฏิบัติการ
4. ในวงจรการปฏิบัติการ (Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggart คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observing) และสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection) ตลอดจนการปรับปรุงผลเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจร Re - planning ต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบการปฏิบัติงานที่เป็นที่พอใจและได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป ดังรูปแบบแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (The Main of Action Research)

ที่มา : (คัดแปลงมาจาก ส.วาสนา ประवालพฤษย์ 2538 : 37)

4.4 รูปแบบของวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แครร์ และ เคมมิส (Carr and Kemmis. 1986 : 33) แบ่งรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ระดับของการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. Technical Action Research มุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดกิจกรรม ผู้ปฏิบัตินำข้อค้นพบหรือผลของการวิจัยของนักวิจัยภายนอกมาใช้ ภายใต้ความช่วยเหลือและแนะนำของนักวิจัยภายนอก
  2. Practical Action Research นักวิจัยเป็นคนภายนอก จะทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติการศึกษาสาเหตุและผลของการปฏิบัติโดยสะท้อนผลการปฏิบัติ และคิดวิเคราะห์ ตลอดจนพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเอง นักวิจัยอยู่ในทีมการวิจัย
  3. Emancipatory หรือ Participatory Action Research มุ่งเน้นการเท่าเทียมกันของผู้ร่วมงานในทุก ๆ ประเด็นที่เกี่ยวกับการวิจัย เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานขององค์กร นักวิจัยที่เป็นคนภายนอกจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติให้สามารถสร้างกลุ่มสะท้อนผลการปฏิบัติและเกิดการพัฒนาศามารถด้านการวิจัยและเห็นว่า Emancipatory หรือ Participatory Action Research เท่านั้นคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่แท้จริง เพราะผู้วิจัยจะเป็นอิสระ ไม่ยึดติดกับความรู้ กฎเกณฑ์ แบบอย่าง ความเคยชิน ประเพณี และระบบความคิด โดยเน้นความเท่าเทียมกัน นักวิจัยเป็นแค่บุคคลภายนอกที่มีบทบาทสนับสนุนให้เกิดการวิจัยดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเพียงเพื่อนร่วมงานไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ
- สรุปได้ว่าคุณลักษณะและรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเน้นการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องเริ่มจากการวางแผนร่วมกันลงมือปฏิบัติวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นเพื่อการตัดสินใจร่วมกันเพื่อนำไปสู่แนวทางการพัฒนาต่อไป

5. บริบทโรงเรียนบ้านหนองแกวิทยา

5.1 ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านหนองแกวิทยา ก่อตั้งเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2477 เดิมชื่อ “โรงเรียนประชาบาลตำบลหัวเรือ 5” (สาขาวัดบ้านหนองแก) เป็นโรงเรียนสาขาของ โรงเรียนบ้านชาดฝางหัวเรือ ต่อมาเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2515 ได้รับจัดตั้งอย่างเป็นทางการ และเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนบ้านหนองแกวิทยา จนถึงปัจจุบัน โรงเรียนบ้านหนองแกวิทยาดังอยู่หมู่ที่ 11

ตำบลหัวเรือ อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีข้าราชการครูทั้งหมด 5 คน มีนักเรียนทั้งหมด 68 คน มีอาคารเรียนอาคารประกอบ 2 หลัง ส้วม 2 หลัง

5.2 สภาพทางสังคม

1. ด้านศาสนา ประชาชนในเขตบริการมีเชื้อชาติไทย ถิ่นศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองชาวอีสานดั้งเดิม ไม่มีชนกลุ่มน้อยหรืออพยพมา มีภาษาไทยอีสานเป็นภาษาพูด ผู้คนมีลักษณะเป็นผู้ยึดขนบธรรมเนียมประเพณี จึงมีแนวปฏิบัติด้านศาสนาเหมือนกัน มีนิสัยโอบอ้อมอารี รักหมั่นละของตนเองร่าเริงสนุกสนาน มีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน เป็นพื้นฐานความเชื่อใจเป็นสำคัญ

2. ด้านความเชื่อ เชื่อถือพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เชื่อ โชคกลาง ภูตผี และทำพิธีกรรมทางศาสนา แบบพราหมณ์

3. ด้านอาหารการกิน กินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ แต่มีบางส่วนที่เข้าใจเลือกกินอาหารตามวิธีการที่ถูกสุขลักษณะ แต่ด้วยความจำกัดด้านรายได้จึงต้องใช้แหล่งอาหารตามธรรมชาติ

4. ด้านสภาพแวดล้อม ครอบครัวส่วนใหญ่จะปล่อยสภาพบริเวณที่อยู่อาศัยตลอดจนเครื่องอุปโภค บริโภคตามสภาพเดิม วางง่าย ใช้ง่าย ไม่คำนึงถึงความเป็นระเบียบและสวยงาม ไม่กวดขันเรื่องความสะอาดร่างกายของตนเอง ของบุตรหลาน ตลอดจน เครื่องนุ่งห่มใช้กันตามสภาพเพราะความจำกัดเรื่องค่าใช้จ่าย เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย เนื่องจากผู้ปกครอง คือ พ่อ แม่ ต้องไปทำงานต่างจังหวัด

5.3 วิสัยทัศน์ (VISION)

นักเรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด การศึกษาให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.4 พันธกิจ (MISSION)

- ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองโดยการเข้าอบรมและศึกษาต่อ
- จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
- จัดสภาพแวดล้อมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียนให้ผู้เรียนและชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด

4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
5. ให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
6. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

5.5 เป้าหมาย

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพแก่นักเรียน โดยใช้โอกาสเท่าเทียม เพื่อให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษา มีทักษะความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคม ได้อย่างมีความสุข

5.6 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร
2. นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ ประหยัดคดอดอมรักษ์ความเป็นไทย และภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง มีน้ำใจนักกีฬา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถเป็นผู้นำผู้ตามที่ดีได้
3. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ละเว้นจากอบายมุขทั้งปวง และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม
4. ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่าง มีความสุข

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

เกศ วิเศษรินทอง (2551 : 108-110) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพวินัยด้านความรับผิดชอบ ความสะอาด การตรงต่อเวลาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 โรงเรียนบ้าน โนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่าก่อนดำเนินการพัฒนาวินัยนักเรียน ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนส่วนใหญ่แต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน เสื้อล้อยชาย ผอมยาว สวมรองเท้าไม้ใส่ถุงเท้า สืบยาว ใส่เครื่องประดับ ใช้เครื่องมือสื่อสารระหว่างเรียน ด้านความสะอาดพบว่านักเรียนขาดวินัยในการรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ทั้งขยะไม่เป็นที่ ไม่ทำความสะอาดห้องเรียน

และบริเวณโรงเรียน ด้านการตรงต่อเวลาพบว่านักเรียนมาโรงเรียนสาย ส่งงานไม่ตรงตาม กำหนดเวลา ร่วมกิจกรรมไม่ตรงเวลา หลังดำเนินการพัฒนาโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ การเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยการจัดกิจกรรมทั้งภายในห้องเรียน การเล่นกีฬาส่งเสริม คุณธรรม การเล่นเกมคุณธรรม กิจกรรมนอกห้องเรียน กิจกรรมแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ กิจกรรม ฝึกปฏิบัติที่บ้าน ผลการดำเนินงานสรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมวินัยด้านความ รับผิดชอบ ความสะอาด การตรงต่อเวลาดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานก่อนพัฒนา และ หลังการพัฒนา

กณภาพ เทียมกลาง (2551 : 110-112) ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โรงเรียน ปอพานพิทยาคม รังษิงคลาภิเษก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ก่อน ดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปอ พานพิทยาคม รังษิงคลาภิเษก นักเรียนมีพฤติกรรม ไม่เหมาะสมหลายประการ ได้แก่การไม่รู้จัก การเก็บออม ไม่ประหยัด เข้า – ออกห้องเรียนไม่ตรงตามกำหนดเวลา ผิดผ่อนการส่งงาน แต่ง กายไม่ถูกระเบียบของโรงเรียน มาโรงเรียนไม่ทันเช้าแถวเคารพธงชาติ ไม่ตั้งใจเข้าร่วม กิจกรรมของโรงเรียน ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา คือจัดทำ โครงการ/ กิจกรรมพัฒนา 2 วงรอบ ผลปรากฏคือ

ผลการพัฒนางวงรอบที่ 1 นักเรียนมีปัญหา 5 ด้าน คือ การประหยัดและออม ด้าน ความขยันหมั่นเพียร ด้านวินัย ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความรับผิดชอบ มีการพัฒนา 5 โครงการ 12 กิจกรรม พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพัฒนาการสูงขึ้นทุกด้าน แต่เมื่อแยกตาม ตัวชี้วัดยังมีพฤติกรรมที่ยังต้องพัฒนาในวงรอบที่ 2 คือนักเรียนยังขาดความรับผิดชอบ มา โรงเรียนไม่ทันเช้าแถว ส่งงานไม่ทันกำหนด

ผลการพัฒนางวงรอบที่ 2 เพิ่มกลยุทธ์ 11 กิจกรรม ดำเนินโครงการเดิม และมีการ พัฒนาตามวงจร PAOR ผลการดำเนินงานพบว่า สามารถพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกด้านและผลการ ประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน

บุญชู ดอกแก้ว (2551 : 107-109) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานของครูในการ สร้างวินัยและความรับผิดชอบต่อของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร จังหวัด มหาสารคาม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของครู ในการสร้างวินัยและความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ครูขาดการวางแผนการทำงาน ขาดการ ติดตามประเมินผล การทำงานแต่ละฝ่ายไม่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ สภาพวินัยของนักเรียน

ช่วงชั้นที่ 3 พบว่า พฤติกรรมประเมิน 4 ประเด็นคือ การเข้าเรียนตรงเวลา ความตั้งใจเรียน ทำแบบฝึกหัดตามที่ครูสั่ง และเตรียมอุปกรณ์การเรียน มีนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน คิดเป็นร้อยละ 24.78 ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนา โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ครู จัดอบรมนักเรียน เล่าประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่รู้จัก เล่านิทานเปรียบเทียบ และแนะแนวทางการปฏิบัติตน ผลการพัฒนางรอบที่ 1 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมพัฒนาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีวินัยความรับผิดชอบที่ดีขึ้นคิดเป็นร้อยละ 67.83 ผลการพัฒนางรอบที่ 2 นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีวินัย และความรับผิดชอบต่อคิดเป็นร้อยละ 76.52 จากการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวินัยความรับผิดชอบต่อที่ดีขึ้น ครูมีความรู้ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการสร้างวินัย และความรับผิดชอบต่อนักเรียนดีขึ้นคิดเป็นร้อยละ 80

บุญเพียง แทบสี (2551 : 129-132) ได้ศึกษาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าก่อนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อ ปัญหาที่พบด้านการแต่งกาย คือ นักเรียนไว้ผมยาวเกินระเบียบที่โรงเรียนกำหนด ปล่อยเสื้อลอยชายออกนอกกางเกง ใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายเกินความจำเป็น ใส่รองเท้าไม่สวมถุงเท้า ด้านการตรงต่อเวลา ปัญหาที่พบคือ นักเรียนมาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ เข้าเรียน ไม่เต็มเวลา รับประทานอาหารกลางวันก่อนเวลา ไม่เข้าแถวหลังเลิกเรียน ด้านการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ปัญหาที่พบ นักเรียนส่งการบ้านไม่ทันกำหนดเวลา ไม่ปฏิบัติงานพิเศษที่ได้รับมอบหมาย ด้านการรักษาความสะอาด ปัญหาที่พบคือนักเรียนไม่ตั้งใจรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียน ขาดการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม หลังการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อ โดยใช้ กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกัน กิจกรรมอบรมพุทธบุตร กิจกรรมนักเรียนตัวอย่าง กิจกรรมคลินิกนักเรียน กิจกรรมเยี่ยมบ้าน กิจกรรมครูประจำหมู่บ้าน พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น ในด้านการแต่งกาย และการตรงต่อเวลา นักเรียนทุกคนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียน มาโรงเรียนแต่เช้าทันเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติและเข้าเรียนตามกำหนดเวลาทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวมนักเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบต่อในการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียนเป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรม

รัชนี้ ยมศรีเคน (2551 : 105-108) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลกันทรวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 สสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาในระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ระยะที่ 2 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 4 กลยุทธ์ คือกลยุทธ์การเข้าค่ายพุทธบุตร กลยุทธ์สอนสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลยุทธ์พบพระพบธรรมในวันธรรมสวนะระหว่างเข้าพรรษา และกลยุทธ์ส่งเสริมโดยใช้กิจกรรมในการพัฒนา 2 กิจกรรม คือกิจกรรมหน้าธง และกิจกรรมวันสุดสัปดาห์ โดยอาศัยหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย ในวงรอบที่ 1 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมดีขึ้น มีบางส่วนที่ยังไม่ได้ตามเกณฑ์ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน วางแผนพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่านักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาที่ดีขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด กล่าวคือ นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวที รู้จักประหยัดอดออมมีความภูมิใจในความเป็นไทย เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนา นักเรียนมีระดับพฤติกรรมพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิมมาก

ณัฐสินี สุวรรณมโหสถ (2552 : 105-107) ได้ศึกษาการพัฒนาพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยของนักเรียน ด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการดำเนินการ 2 วงรอบ กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ การประชุมแบบกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ A-I-C การจัดกิจกรรมสร้างเสริมวินัยนักเรียน ด้านการรักษาความสะอาด การนิเทศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมโลกสวยด้วยมือเรา และกิจกรรมการประกวดนักเรียนสุขภาพดี ผลการศึกษาพบว่าก่อนการดำเนินงานพัฒนาการปฏิบัติงานไม่มีความชัดเจน ต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีปัญหาขาดวินัยด้านการรักษาความสะอาด ได้ดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์ การประชุม A-I-C การจัดกิจกรรมนิเทศ ผลการพัฒนานักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงพัฒนาในวงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์การนิเทศการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียน ผลปรากฏว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการรักษาความสะอาดทั้งร่างกาย เครื่องแต่งกาย บริเวณห้องเรียนและเขตรับผิดชอบทำให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง บริเวณโรงเรียนสะอาด ร่มรื่นเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

พิชัย อันปัญญา (2552 : 98 – 99) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาระเบียบวินัยนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางโย สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่าสภาพก่อนพัฒนานักเรียนมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับวินัยด้านต่างๆดังนี้

1. ด้านการตรงต่อเวลา โดยภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมปัญหา เช่นการมาโรงเรียนสายไม่ทันกิจกรรมหน้าเสาธง ส่งงานไม่ทันเวลากำหนด ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆตามระยะเวลาที่กำหนดด้วยความกระตือรือร้น

2. ด้านความสะอาด โดยปัญหาพฤติกรรม เช่นการรักษาความสะอาดภายในห้องเรียน การรักษาความสะอาดร่างกาย และการรักษาความสะอาดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

3. ด้านการแต่งกาย โดยภาพรวมนักเรียนมีปัญหาคือ การแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด การใช้เครื่องสำอางที่ผิดระเบียบโรงเรียน การสวมใส่เครื่องประดับมาโรงเรียน และการไว้ผมยาวไม่เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดกิจกรรมในการพัฒนา ด้านการตรงต่อเวลาใช้กิจกรรม การเยี่ยมบ้าน กิจกรรมสอดแทรกวินัยระหว่างเรียน ด้านการรักษาความสะอาด ประกอบด้วยกิจกรรม แบ่งเขตรับผิดชอบ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้านการแต่งกาย ประกอบด้วย กิจกรรมรับนักเรียนที่หน้าประตูโรงเรียน กิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน ผลการการพัฒนาพบว่านักเรียนมีระเบียบวินัยดีขึ้น

วิไลวรรณ สาลาสุตา (2552 : 101- 103) ได้ศึกษาการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ได้แก่คุณธรรม 5 ด้าน ความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านการประหยัด ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความรับผิดชอบ กลยุทธ์ที่ใช้ในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย การสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการนิเทศติดตามผล ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 23 โรงเรียนพระกุมารร้อยเอ็ด มีนักเรียนที่จะต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในด้านต่างๆด้วยการวางแผน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม การนิเทศติดตามผล ส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ นักเรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับที่ดีขึ้น

อุทัย ภูเต้าสูง (2552 : 84 – 86) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานและการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โคกกลางวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า สภาพก่อนการดำเนินการพัฒนานักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดอยู่ในระดับน้อย ไม่ว่าเป็นการรักษาความสะอาดของร่างกาย การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า รวมไปถึงการรักษาความสะอาดภายในห้องเรียน รอบบริเวณ โรงเรียนอาคารเรียนต่างๆ พัฒนาโดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยความสะอาดประกอบด้วย กิจกรรมการรักษาความสะอาดตนเอง และกิจกรรมการรักษาความสะอาดสภาพแวดล้อม ซึ่งปรากฏว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการรักษาวินัยอยู่ในระดับมาก

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอนคิโซ (Enciso. 2001 : 961) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครูและผู้บริหาร โดยศึกษาในโรงเรียนระดับกลางที่มีนักเรียนประมาณ 1,700 คน คณะครู 69 คน พฤติกรรมของนักเรียนคือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมและการกล่าววาจาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนคนอื่นๆ ในชั้น จากการศึกษาเชิงเอกสารพบว่าความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระบุนักเรียนของครูจะต้องรับรู้ก่อนที่จะดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูนักเรียนไม่มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติใดๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพในการป้องกันหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่ผู้บริหารรู้สึกตัวครูเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนไปใช้ได้ โดยมีประสิทธิภาพประสพผลสำเร็จซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดชั้นเรียน ด้านครูเชื่อว่า ผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขปัญหาด้านวินัยของนักเรียน

วอส (Voss. 1993 : 1192-A) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล โดยวิธีการสนทนากับผู้บริหารการศึกษาของรัฐแคลิฟอร์เนียที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบและด้านความมีจริยธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และบันทึกเทป ผลการศึกษาพบว่าผู้ร่วมวิจัยมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โครงสร้างวิธีการดำเนินการและด้านการเมือง ระดับภาวะผู้นำและความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างสูง นอกจากนั้นการรับรู้และความสัมพันธ์ก็แตกต่างกันตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกระบวนการและบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน ผลกระทบของการตัดสินใจที่กระทำภายในระบบโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการยอมรับซึ่งเกิดจากชีวิตในสังคมที่ซับซ้อน ปัญหาการปฏิบัติทางจริยธรรมและความรับผิดชอบของผู้บริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับการท้าทายในช่วงวิกฤตของ

การศึกษาอเมริกัน มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคตสรุปได้ว่าโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชนและถูกขับเคลื่อนด้วยบทบาทของผู้นำ ความหลากหลายและต่างวัฒนธรรมจะส่งผลต่อการตัดสินใจ

โฮลเดน (Holden, 2001 : Web Site) ได้ศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติตนของครูประถมศึกษาในเขตเมือง โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ และวิเคราะห์เอกสาร ผลการศึกษาพบว่าครูมีความห่วงใยมากเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆของนักเรียนได้แก่ ความรุนแรง ความโกรธที่ควบคุมอารมณ์ การขาดทักษะในการจัดการกับความขัดแย้ง การไม่เคารพและการขาดความรับผิดชอบ ครูทุกคนเห็นด้วยกับหลักสูตรคุณลักษณะศึกษาที่สอนเกี่ยวกับคุณภาพของคุณลักษณะต่างๆเช่น ความเคารพนับถือ ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจได้ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากที่สุด ครูส่วนใหญ่เชื่อว่าคุณลักษณะเหล่านี้สามารถลดพฤติกรรมความรุนแรง และสามารถลดพฤติกรรมความรุนแรงและสามารถช่วยนักเรียนให้จัดการกับความขัดแย้งได้ ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักสูตรนี้เห็นว่าตนเองควรเป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรมด้วย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยภายในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสะอาด และการตรงเวลาของนักเรียนนั้น ผู้วิจัยต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของวินัย เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการ การแนะแนวการศึกษา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart ซึ่งเน้นการทำงานเป็นทีมและส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ปกครอง ชุมชนและ โรงเรียนเป็นขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยมีวิธีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) จึงจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างแท้จริง